...ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

...эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй, Министрнүүдэй Советэй орган

№ 49 (13365) 1971 оной февралиин 27, суббото Сэн 2 мүнгэн

„Манай ороной бэелүүлжэ эхилһэн табан жэлэй түсэб социализмын үлүү һайниие үнэншэмэ тодоор баталһан шэнэ гэршэ, коммунизм байгуулха замдахи шухала алхам болохо".

(КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй проектһээ).

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА XXVII КОНФЕРЕНЦИ ТУХАЙ
ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

...Үдэ хотын Ленинэй орденто оперо ба баледэй те... үсэгэлдэр областной партийна XXVII конференци ... Республикын промышленна предприятинуудай, ба...нүүдэй, колхоз болон совхозуудай, һургуулинуу... эрдэми зургаануудай партийна организацинуудай ... зал дотор сугларба. Тэдэнэй дунда Социалис ... Геройнууд Клавдия Ивановна Филиппова, Гарма... Тучинов, Алексей Павлович Кудряшов, Ани...евич Оширов, Балдама Тугжиевна Доржиева, ...тоевич Номтоев, СССР-эй Верховно Советэй, ... Верховно Советэй болон нютагай Советүүдэй ..., эрдэмтэд, Буряадай АССР-эй габьяата инже...нернүүд, агрономууд, багшанар болон врачнууд, ... хүдэлмэрилэгшэд. Эдэнэр хадаа республикымнай ... организацинуудай түрүү түлөөлэгшэд болоно.

... 10 час. КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секре...тарь А. У. МОДОГОЕВ областной партийна конфе...ренциые нээжэ соносхобо. Конференциин хүтэлбэрилхы ... һунгагдажа эхилбэ.

... районуудай партийна организацинуудай делегаци... түлөөлэгшэдэй соведэй даабаряар делегат нүхэр ...РОВ Ф. И. областной партийна конференциин прези... дурадхал оруулба. Президиумэй составта нү... АФОНОВ И. Р., АСЕЕВ Л. С., БАДМАЕВ Г. Е., ...ВА А. А., БАРАНОВ А. М., БАРДОНОВ А. Б., БЕ... А., БЕЛЯКОВ А. М., БИРЮКОВ В. Г., БЛАГО... М., БОНДАРЕНКО Г. Д., БУТУХАНОВ Н. В., ...НЦ К. А., ДУБРОВСКИЙ В. И., ЕФИМОВ Ф. Е., ...РАЕВ Д. З., ЗАГРЯДСКАЯ Л. М., КРИВДА Ф. Ф., ...ЕНКО Н. В., ЛЕВИНА А. И., ЛЫСОВ В. Ф., МА... Л. Д., МАХАНОВ М. Ф., МИРОНОВ Г. И., МОГ... М. М., МИЩЕНКО Н. Ф., МОДОГОЕВ А. У., ...ЕВ Н. Е., МЕДВЕДЕВ И. С., НОВИКОВ К. А., НАГИБИН В. П., ПАСТУХОВ Ф. С., ПИВОВАРОВ Н. Б., ПОТЕПАЛОВ А. Р., ПРОДАЙВОДА К. М., САГАНОВ В. Б., СЕЛИН М. Н., СЕМЕНОВ Б. С., СКУБАРЕНКО Е. Н., СЫРЕНОВ А. С., СУРОВ П. Н., ТАДВАШКИНА Н. Л., ТАХАНОВ А. Д., ТИТОВ В. И., ТОГМИТОВА Н. Л., ФЕДОРОВ П. П., ФИЛИППОВ В. Р., ФИЛИППОВА К. И., ФИНКЕЛЬШТЕИН Л. Я., ЧЕРНЯКОВ И. Д., ЧИЧЕРИН В. Н., ЧУКАЕВ А. Д., ШАТИЛОВ В. И., ШОМОЕВ К. К. гэгшэд нэгэн дуугаар һунгагдаба.

Бүхы районуудай партийна организацинуудай делегацинуудай түлөөлэгшэдэй даабаряар делегат нүхэр КОНЕВ Г. М. областной партийна конференциин секретариадые һунгаха дурадхал оруулба. Делегадууд нүхэд АЛБАШЕЕВ К. А., ВОРОНИН Г. И., ДМИТРИЕВ С. С., ДАШИЕВА С. Д., ДАГБАЕВ К. Д., ЕРЕМИН Г. А., ЗАВГОРОДНЯЯ М. Ф., МАРЗАЕВ П. Д., САРАЕВА М. Я., УЛАНОВ В. А., УСТИНОВ С. В., ЦЫРЕНОВ Д. М., ШАБАГОРОВ В. П., ШИГАНОВ В. И., ЭРДЫНЕЕВ Ц. Б. гэгшэд секретариадай составта һунгагдаба.

Удаань делегат нүхэр В. С. РАДНАЕВТА үгэ үгтэбэ. Тэрэ мандатна комиссие һунгаха тухай дурадхал оруулба. Мандатна комиссиин составые делегадууд нүхэд АНТАКШИНОВА И. А., АСЕЕВ А. С., БОЛОНЕВ Д. П., БАРДАНОВ А. Б., ГАСЬКОВ М. М., КОРЯГИНА Е. Н., КОНЕВ Г. М., ЛУБСАНОВ Д. Д., МАТВЕЕВ В. Д., МИХЕЕВ Н. Б., ОБЕДИНА А. И., САМОЙЛОВ А. Д., САНЖИЕВ Б. Н., ЧЕНКИРОВ Ф. И., ШЕЛКОВНИКОВ Н. Е. гэгшэдһээ бүридхэн һунгаба.

Делегат нүхэр ШЕЛКОВНИКОВ Н. Е. редакционно комисси һунгаха тухай дурадхал оруулба. Тус комиссиин составта делегадууд нүхэд АНГАРХАЕВ Б. Д., АСЕЕВ Л. С., БАДИЕВ А. А., БОЛЬШАКОВ В. Г., БИРЮКОВ В. Г., БОРОДИН Г. Н., БЕЛЯКОВ А. М., ДУБРОВСКИЙ В. И., ЕЛИЗОВ Е. Ф., ЖАРГАЛОВ С. Б., ИСАЕВ С. И., КОНДРАШОВ П. В., КВАНТАЛИАНИ А. А., КОРАБЛЕВ А. И., ЛЫСОВ В. Ф., МАКСИМОВ Л. А., МОДОГОЕВ А. У., МЕДВЕДЕВ Н. Е., НИМАЕВ П. Н., ПЛАСТИНИН А. В., ПИВОВАРОВ Н. Б., ПРОДАЙВОДА К. М., ПАВЛОВ П. М., РАДНАЕВ В. С., ЦЫБИКОВ Ц. О., СЕМЕНОВ Б. С., ФРОЛОВ Д. Ш., ЦИБУДЕЕВ Ц. Ц., ЧЕРНЯКОВ И. Д., гэгшэдые конференци һунгаба.

Областной партийна XXVII конференциин Хүндэлэлэй президиумые КПСС-эй Центральна Комитедэй составтайгаар һунгаха гэһэн делегат нүхэр А. М. БЕЛЯКОВОЙ оруулһан дурадхалые зал дотор сугларагшад хүл дээрээ бодон, үни удаан альга ташалгаар угтаба.

Областной партийна конференциин зүбшэн хэлсэхэ асуудалнууд баталагдаба. Тэндэ иимэ асуудалнууд табигдаа гэбэл:

1. Партиин Буряадай областной комитедэй тоосоон.
2. Областной партийна организациин шалгалтын комиссиин тоосоон.
3. «1971—1975 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй» проект зүбшэн хэлсэлгэ.
4. КПСС-эй обкомые һунгалга.
5. Областной партийна организациин шалгалтын комиссие һунгалга.
6. Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIV съездын делегадуудые һунгалга.

Партиин Буряадай областной комитедэй тоосоото элидхэл КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр МОДОГОЕВ А. У. хэбэ.

Областной партийна организациин шалгалтын комиссиин тоосоон тушаа тэрэ комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр МОГНОНОВ М. М. элидхэл хэһэн байна.

Удаань партиин областной комитедэй ба областной партийна организациин шалгалтын комиссиин тоосоонуудые зүбшэн хэлсэлгэ эхилбэ.

Тоосоонуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь БЕЛЯКОВ А. М., КПСС-эй Түнхэнэй райкомой нэгэдэхи секретарь ТАХАНОВ А. Д., Загарайн аймагай Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ САНЖИМИТЫПОВ Д. С., КПСС-эй Зэдын райкомой нэгэдэхи секретарь ПОТЕПАЛОВ А. Р., Хоринн аймагай Үдын совхозой хонишон ТОГМИТОВА Н. Л., Буряадай барилгын управлениин начальник ВОСКАНЯНЦ К. А. гэгшэд үгэ хэлэһэн байна.

Тэрэнэй удаа конференциин мандатна комиссиин элидхэл нүхэр БАРДОНОВ А. Б. хэбэ. Мандатна комиссиин элидхэлые конференциин делегадууд нэгэн дуугаар баталаа.

Областной партийна конференциин делегадуудые ниислэлэй эдир пионернүүд ба комсомолшууд амаршалба.

Тоосоото элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэ саашадаа үргэлжэлжэ, Улаан-Үдэ станциин локомотивно депогой машинист БАРАНОВ А. М., сэрэгэй алба хаагша КРИВДА Ф. Ф., республикын нютагай промышленностиин министр ЗАВГОРОДНЯЯ М. Ф., Буряадай композиторнуудай союзай правлениин түрүүлэгшэ ЯМПИЛОВ Б. Б., Улаан-Үдын авиационно заводой парткомой секретарь БОНДАРЕНКО Г. Д., ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь МАХАНОВ М. Ф., республикын хүдөө ажахын министр САГАНОВ В. Б., Захааминай аймагай Михайловкын дунда һургуулиин директор ПОПОВА В. С. сэрэгэй алба хаагша ЛАВРИНЕНКО М. В., Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй главна инженер ПОТАПОВ Л. В., облпрофсоведэй түрүүлэгшэ АСЕЕВ Л. С. гэгшэд үсэгэлдэрэй заседани дээрэ үгэ хэлэһэн байна.

Мүнөөдэр областной партийна конференци хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлэө.

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕДЭЙ ТООСООН

КПСС-эй ОБКОМОЙ НЭГЭДЭХИ СЕКРЕТАРЬ А. У. МОДОГОЕВОЙ ХЭҺЭН ЭЛИДХЭЛҺЭЭ

...урда тээхи, XXVI об... партийна конференциһээ ...үнгэрһэн үеын хэрэгүүд ...обкомой тоосоото элидхэ... юрэнхыгөөр элирхэй...гдаа. Энэ хадаа пар...арадай ажабайдалда... агууехэ ороной, бүхы ...оронуудай ажабайдалда... түүхэтэ ябуулгануудаар ...байгаа.

...XXIII съездын хараал... наймадахи табан жэ...йнь гурбан жэл энэ үе... СССР-эй арадай ажахые ...1975 онуудта хүгжөөхэ ...жэлэй түсэб тушаа пар... XXIV съездын Директивэ... проект дотор заагдаһанай ...совет арад КПСС-эй XXIII ...шиидхэбэринүүдые бодо...нь бэелүүлэн, коммуниз... материальна-техническэ үндэ... байгуулха хэрэгтэ шэнэ ...дуудые туйлаа. Арадай ажа... һалбаринуудые хүгжөө... социальна зорилгонуудые ..., совет хүнүүдэй баян ...болбосоронгы байдал улам ...улха хэрэгтэ ехэ амжалта...гдаа. Совет арадай мо... политическэ нэгэдэл улам ..., социалис демократи хүг...даа. Манай Эхэ ороной ...ондын нэрэ хүндэнь ехэ ...Советскэ Союзай оборонно ...үри бэхижээ».

... 1970 он—Ленинэй ...жэл онсо гайхамшаг ... В. И. Ленинэй түрэһөөр ...ойн һайндэр совет об... эдитэ мэргэн хүсэнүү... бадаралта үүсхээ. Энэ ...жэлдэ арадай ажахын, ...болбосоролой бүхы һалбари... онсо гайхамшаг амжалта...гдаһан байна. Дайнай ... табан жэлнүүдэй бүхы ... хоёр дахин шахуу ехэ ...ленна продукци энэ жэлдэ ... үйлэдбэрилэгдөө.

...тарялангай бүхы түүхэдэ ...үзэгдөөгүй элбэг баян ...тарянай ургаса 1970 он... ...тскэ Союз дотор абтаа. ... национальна доход 275 ...рд түхэригтэ хүрөө—энэ... 1965 онойхиһоо 80 гаран ...түхэригөөр ехэ. Нацио... доходой дүрбэнэй гурбан ...хэрэглэлэй фонддо ороод, арад зоной ажана байдалай бүри ехээр хүгжэн һалбарха ябадал хангаа. Эдэ үрэ дүнгүүд манай Эхэ ороной баялигай ба бэлитэй түгэлдэр ехээр урган һалбарһые, арад түмэнэй баатар габьяата ажалай һайн һайхан аша үрые, өөрынгөө вождь—Советскэ Союзай ленинскэ Коммунис партиие тойрожо тон нягтаар, хэлбэришэгүй батаар жагсанхай байһыень элирхэйлэн гэршэлнэ.

Буряадай областной партийна организаци—манай алдарта Ленинскэ партиин дайшалхы огрядуудай нэгэн мүн. Тэрэнэй хүтэлбэреэр Буряад ороной ажалшад бүхы совет арадтай хамта үнгэрэгшэ табан жэлэй түсэб бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө шэн оролдосотойгоор тэмсээд, мүнөө партиин XXIV съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын тула бэлдэжэ байна.

— Үнгэрөөшэ партийна конференциһээ хойшо областной партийна организациин ажал ябуулгань партиин XXIII съездын, КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй тогтоолнуудые, XXVI областной партийна конференциин шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө тэмсэлэй туг доро үнгэрөө. Партиин областной комитет тоосоото үе соо үйлэдбэрилгын хүсэ саашадань хэлбэришэгүйгөөр хүгжөөхэ, арад зоной байдал улам һайжаруулха гол нүхэсэл болодог ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые улам дээшэлүүлхэ хэрэгтэ партийна, Соведэй, ажахын организацинуудай, республикын бүхы ажалшадай анхарал болон оролдолгые зорюулаа,—гэжэ элидхэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

— Тиимэһээ арадай ажахын гол һалбаринуудтахи, үйлэдбэрилгын хүсэнэй ургалта, социальна-экономическа харилсаануудай хүгжэлтэ, бүхы экономикын саашанхи дэбжэлтэ, ажалшадай байдалай улам һайжарха ябадал тодорхойлдог һалбаринуудтахи байдалые мүнөөнэй партийна конференцидэ зорюулһан тоосоото элидхэл дотор шэнжэлэн элирхэйлхэ шухала гэжэ КПСС-эй обком тоолоно, —гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ХҮГЖЭЛТЭ

...оото үе соо республикы... промышленностиин хүгжэһэн ...нгүүд иимэ байгаа гэбэл: ...шленна предприятинуу... директивүүд промышленна ... үйлэдбэрилэн гаргаха ...эйнгээ түсэбэй даабари... болзорһоо урид, 1970 оной ...ин 11-дэ дүүргэһэн, тиихэ... ...дбэрилгын хэмжээе 64,7 ...ээр дээшэлүүлһэн байна. ...бэрилэгдэһэн промышленна ...хэрэгсэлнүүдэй ургалтын ...центнь ажалай бүтээсэ ...үүлһэнэй үндэһөөр туйлаг...

...мышленна үйлэдбэриин ур... ...шагша жэл соохи дун... ...нилээд түргэдөө. Энэнь ...жэлэй хугасаа соо 10,6 ...нтээр нэмээ, харин үнгэрэг... ...жэлэй туршада 7,6 про... ...ор нэмэһэн юм.

...шина бүтээдэг, металл эд ...г үйлэдбэриин бүтээн гар... продукцинь—2 дахин, элект... хүсэн—1,5 дахин ехэ ... Хубсэн промышленность ... табан жэлэйхиһээ түр... ...гжэһэн байна.

...66—1970 онуудай туршада ...ублика дотор олохон шэнэ ...приятинууд, цехүүд ба үй... ...үүд ашаглалтада оруу... Тэдэнэй дунда Холбоол... шулуу нүүрһэнэй уурхай, Прибор бүтээдэг заводой шэнэ комплекс, Химическэ сэбэр сагаан шохойн карьер, Харанхойдохи шанаржуулгын фабрика, Силикатна хирпиисын завод, Макароной фабрика баригдаһан, «Электромашина», «Теплоприбор», Шэнэ-Бэрээнэй механическа, Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводууд, Нарин сэмбын фабрика, Кировэй нэрэмжэтэ түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг завод болон бусад предприятинууд һэльбэгдэн шэнэдхэгдэһэн байна.

Арадай ажахые электрын элшэ хүсөөр хангахын тула ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Электрын элшэ дамжуулдаг лининүүдэй утын хэмжээн 6000 шахуу километрээр нэмээ, Слюдянкаһаа Петровско-Забайкальска хүрэтэр 471 километр зайда түмэр замай Улаан-Үдын отделениие электрификацилха зорилготой нилээд ехэ хүдэлмэри бүтээгдээ. Электрын элшэ дамжуулха подстанцинуудай хүсэн 1,4 дахин нэмээ.

Партиин областной комитет үйлэдбэрилгын хүсэ хүгжөөхэ түсэбүүдые зохёохо хэрэгтэ тоосоото үе соогоо ехэ анхарал хандуулһан байна. Республикын үйлэдбэрилгын хүсэ холын хараатайгаар хүгжөөхэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ хоёрдохи регинальна зүблөөн 1969 ондо болоо һэн. Энэ зүблөөе бэлдэхэ, үнгэргэхэ хэрэгтэ түбэй түсэблэлгын зургаанууд, СССР-эй Наукануудай академиин һалбаринуудай эрдэм-шэнжэлгын, академическэ институдууд, проект табидаг эмхинүүд, союзна ба республиканска министерствэнүүд болон албан зургаанууд хабаадаа бэлэй. Тус зүблөөн дээрэ баталагдаһан һанамжа, дурадхалнууд республикын арадай ажахые 1971—1975 онуудта хүгжөөхэ табан жэлэй түсэбэй гол шэглэлнүүдые тодорхойлхо үндэһэ һуури боложо үгөө.

Газарай баялиг шэнжэлхэ хүдэлмэриин хэмжээе бүри ехэ болгохо, ашаг үрыень дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд һүүлэй гурбан жэлэй турша соо абтаа. Геологическа управлениин коллективэй нарин нягтаар шэнжэлһэн Озерно- колчеданай-полиметаллическа, Ошурковай апатидай, Ермаковско шухаг металлай, Мухар-Талын перлидэй нөөсэ баялигууд СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Гүрэнэй комитедээр баталагдаһан байна. Тиин союзна тусхай мэргэжэлтэ һалбари болохо горнорудна промышленностиие энэ табан жэлэй туршада республика дотороо хүгжөөхэ минерально-түүхэйэдэй ехэ бааза бии болгогдоо. Республикын түлишын ба элшээр хангаха баазын хүсые улам арьбадхаха гээшэ үйлэдбэрилгын хүсэнэй хүгжэлтын дулдыдадаг тон шухала асуудалнуудай нэгэн болоно. Энэ шэглэлээр тоосоото үе соо горитой алхам хэгдээ. 1,2 миллион киловатт хүсэтэй Галуута-Нуурай ГРЭС-эй барилга эхилэнхэй. Жэл соо 4 миллион тонно нүүрһэ үгэхэ Холбоолжоной шулуу нүүрһэнэй ехэ уурхайн барилга ерэхэ жэлһээ эхилхэ юм. Инкуртахи вольфрамай баялиг ашаглагдажа захалха. Жэл соо 75 мянган тонно түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээхэ заводой барилга дүүрэхэ дүтэлжэ байна.

Промышленна предприятинуудые түсэблэлгын ба экономическа урмашуулгын шэнэ гуримда оруулха ябуулга һүүлэй жэлнүүдтэ гол түлэб дүүргэгдээ. Мүнөө үень 150 предприяти тиимэ шэнэ гуримаар хүдэлнэ, худалдагдаһан продукциин 79 процентнь, ашаг олзын 99 процентнь тэдэнэй хубида хүртэнэ.

Табан жэлэй турша соо республикын промышленна үйлэдбэриин гол фонднууд 1,3 дахин нэмээ.

Үйлэдбэриин гол фонднуудай таһалгаряагүй нэмэжэ, шэнэдхэгдэжэ байһан ушар, үйлэдбэреэ, шэнэ янзын түхеэрэлгээр хангаһан, ажалдаа элшэ хүсэ ехээр хэрэглэдэг болоһон ябадал ажал хүдэлмэри, үйлэдбэрилгэ, хүтэлбэри эмхидхэлгын хэрэгые улам һайжаруулха асуудалнуудые түрүүшын ээлжээндэ табина. Партиин обком, горком болон райкомууд тоосоото үе соо эдэ асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулһан байна.

Олохон предприятинуудта партийна организацинуудай хүтэлбэри доро ажалаа эрдэм ухаанай заабариин ёһоор эмхидхэхэ гурим нэбтэрүүлхэ зорилготой ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Ажалаа тиигэжэ эмхидхэхэ түсэбүүдые зохёолгодо хүдэлмэришэд болон алба хаагшад, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд хабаадуулагдана.

Промышленностьдахи хүдэлмэриие үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулха ба автомадаар зэбсэглэхэ хэрэгтэ тоосоото үе соо зарим тэды хубилалтанууд болоо. Энэ талаар «Забайкаллес» комбинат горитой хүдэлмэри хэһэн байна. Һүүлэй гурбан жэлэй турша соо комбинадай предприятинуудта үргэлжэдөө оньһожоруулагдаһан 6 доодо склад индустриальна аргаар баригдаад, автомат түхэлэй 32 лини тэндэ тодхогдоо. Тэдэнь тус бүридөө жэл соо 100 мянган кубометр модоной гэшүүһэ шулаха хүсэтэй юм. Эдэ лининүүдэй проектээр хараалагдаһан хүсэндөө хүргэгдөөд байхада, ажалайнь бүтээсэ хоёр дахин дээшэлхэ. Үргэлжэдөө оньһожоруулагдаһан зургаан складта автомат түхэлэй үшөө найман лиинин энэ жэлдэ баригдажа дүүрэхэдэ, урда тээнь 90 складта тайрагдадаг байһан модон мүнөө эндэ эд болгогдохо юм.

Судна бүтээлгын завод, Тимлюйн цементын ба шиферэй заводууд, түмэр замай Улаан-Үдын отделени болон бусад предприятинууд үйлэдбэреэ үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулхын тула горитой хүдэлмэри ябуулна. Хүдэлмэришэд ба инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй эдэбхитэ хабаадалгатайгаар техническэ дэбжэлтэ бэелүүлэгдэнэ. Гурбан жэлэй турша соо урлан нарижуулгын ба ухаалан зохёолтын хэрэгтэ 25 мянга шахуу хүн хабаадаа. Урлан нарижуулгын 28 мянган, ухаалан зохёолгын 252 дурадхал үйлэдбэридэ хэрэглэгдэжэ, 18 миллион түхэригэй арьбалалта хэгдээ.

Республикын промышленностиин эдэ бүхы һайн үрэ дүнгүүдынь үйлэдбэриин ашаг үрэ ехэ болгохо хэрэгтэ туһа хүргөө. Тоосоото үе соо фондын ашань—6 процентээр, ашаг олзо—76 процентээр нэмээ. Промышленна продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн 28 процентээр, ажалай бүтээсэ—19 процентээр дээшэлээ.

Гэхэ зуура республикын промышленностиин ажал хэрэгүүдтэнь горитой дутуу дунданууд бии байһаар, продукци бүри ехээр бүтээн гаргаха, үйлэдбэриин экономическа ашаг үрые дээшэлүүлхэ зорилгодо нөөсэ, арга боломжонууд дутамагаар хэрэглэгдэнэ гэжэ тусхайлан тэмдэглэхэ шухала.

21 предприяти 1970 ондо продукци худалдаха түсэбөө дүүргээгүй, тиин 4,5 миллион түхэригэй эдлэл хэрэгсэлнүүдые дутуу үгөө. Тэдэнэй тоодо Галуута-Нуурай шахтоуправлени, хирпиисын заводууд, Ципиканай приискэнүүдэй управлени ороно.

Гээгдэжэ ябагшадай тоодо ой модоной промышленностиин хэдэ хэдэн предприятинууд, «Забайкаллес» комбинат бүхы дээрээ хамаадана. Модо зөөхэ машинануудай, тэдэнэй ба тракторнууд, погрузчигууд, бусад механизмуудай запчастиин дутамагһаа шалтагаалан, комбинадай хүдэлмэридэ хэдэ хэдэн бэрхэшээлнүүдэй тохёолдодог байһые мэдэрхэ ушартай бологдоно. Тиигэбэшье гээгдэлэй гол шалтагаанууд гэбэл: комплексно бригада бүхэнэй үндэр бүтээсэтэ ажал туйлаха хэрэгтэ хэдэ хэдэн предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, инженернүүд болон техникүүд харюусалга багатайгаар хандана. Комбинадай предприятинуудта түрүү коллективүүдэй дүй дүршэл муугаар шэнжэлэгдэнэ, хүсэд тараагданагүй.

Бии байһан түхеэрэлгэнүүдээ хүсэд һайнаар ашагладаггүй, хуушарһыень һэлгэхэдээ ехээр нобшордог ябадал олохон промышленна предприятинуудай хүдэлмэридэхи горитой дутуу дундануудай нэгэн болоно. Түрүү предприяти тоотой авиационно заводтошье металл зүһэдэг бүхы түхеэрэлгэнүүдэйнь 18 процент, кузнечно-дарадаг түхеэрэлгэнүүдэй 31 процентнь 20 гаран жэлдэ ашаглагдажа байнхай. Гэхэ зуура металл зүһэдэг түхеэрэлгэнүүдэйнь оройдоо 5,8 процент, кузнечно-дарадаг оньһонуудайнь 2,6 процент гурбан жэлэй туршада һэлгэгдээ. Эндэ түхеэрэлгэнүүдые, илангаяа программаар хүдэлдэг станогуудые ашаглалгын коэффициентнь бага байна.

Тодхогдоогүй, үлүү түхеэрэлгэнүүдэй тоо удаан хороно. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбтэ даалгабаринууд промышленна хэдэ хэдэн предприятинуудта дүүргэгдэнэгүй.

Миин байһанһаа, ажалһаа таһарһанһаа, захиргаанай зүбшөөлөөр ерээгүйһөө шалтагаалан, хүдэлмэриингөө сагые гээхэ ябадал олон үзэгдэнэ. Ноохо угаалгын фабрикада, Элхиин автомобиль заһабарилдаг заводто, Галуута-Нуурай шахтоуправленидэ, «Индпошив» гэжэ оёдолой нэгэдэлдэ, Татауровска барилгын материалнуудай комбинадта хүдэлмэриин саг гээлгэ илангаяа олон тохёолдоно.

Эдэ дутуу дундануудые усадхан зайсуулхын тулада партийна организацинууд ажал болон үйлэдбэри эмхидхэлгээ улам нарижуулхын, коллективүүдтэхи хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулхын, ажалай ба гүрэнэй журам бүхы аргаар бэхижүүлхын, даалһан хэрэгэй түлөө хүдэлмэрилэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлхын тула хэмжээнүүдые абаха шухала.

Хүдэлмэрилэгшэдэй шадабари улам дээшэлүүлхэ хүдэлмэреэ шууд һайжаруулха шухала байна. Олохон предприятинуудта хүдэлмэришэдэй разряд бүтээдэг хүдэлмэриинь разрядһаа һурагтүй доогуур байдаг ушарнууд бии.

Хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэлгын гурим шэнэдхэн һайжаруулагдахаар болонхой. Нэгэ нэгээрнь, бригадаарнь гү, али курсаар һургалга манайда шэнэ хүдэлмэришэдые бэлдэхэ гол шэглэл болоно. Техническэ мэргэжэл олгохо һургуулинуудаар залуу хүдэлмэришэдэй гурбанай нэгэ хубинь лэ бэлдэгдэнэ. Энэнь үйлэдбэриин эрилтэнүүдые хангажа шадахагүй байна. Үйлэдбэриин шэнэ, орёо түхеэрэлгэнүүдээр хангагдажа байһанһаа уламжалан, тэдэниие залан хүдэлгэдэг хүдэлмэришэд техникэ, технологи һайн мэдэхэ ёһотой болоно. Хүдэлмэришэд предприятинууд дээрээ саг үргэлжэ һурадаг байбал, техническэ мэргэжэл олгохо һургуулинуудта һурабал, шухала эрдэм шадабаритай боложо шадаха гээшэ. Тиимэһээ промышленностьда шухала хүдэлмэришэдые бэлдэдэг, техническэ мэргэжэл олгодог училищинуудые шэнээр тогтоохо ба үргэдхэхэ, мүн предприятинууд дээрээ хүдэлмэришэдэй һуралсал бодомжотой һайнаар эмхидхэхэ гээшэ хойшолуулашагүй шухала зорилго мүн.

Үргэн хэрэглэлэй эд бараа элбэг ехээр үйлэдбэрилхын тулада бии байһан арга боломжо хэрэглэхэ гээшэ промышленностиин хүдэлмэриин гол шухала зорилгонуудай нэгэн болоно.

Тоосоото үе соо республика дотор культурна ажаһуудалай ба ажахын хэрэгсэлэй эд бараа үйлэдбэрилгэ дээшэлээ. Авиационно завод хубсаһа угаадаг машина, «Электромашина» завод—электрокипятильник олоор гаргана.

Гэбэшье хүн зоной ажаһуудалда хэрэгтэй эд бараа элбэгээр үйлэдбэрилхэ талаар бии байһан ехэ арга боломжонууд тон багаар хэрэглэгдэнэ. Олохон министерство, ведомство, предприятинууд үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ хэрэгтэ анхарал табинагүй. Модо хюрөөдэдэг ба мебель хэдэг комбинадта мебельнэ шэнэ цехэйнь барилга ехээр унжагайраа. «Забайкаллес» комбинадай, Буряадай барилгын управлениин хүтэлбэрилэгшэд энэ зорилгые шиидхэжэ, жэл соо 4 миллион түхэригэй мебель бүтээхэ үйлэдбэриин хүсэтэй тэрэ цехые ерэхэ жэлдэ ашаглалгада үгэлгэ хангаха ёһотой.

Республикын Госплан министерство, ведомство болон предприятинуудтай хамта хүн зоной эрилтые хараада абан, үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлхэ талаар түсэбүүдтэ үе үе болоод заһабари оруулжа байха ёһотой.

Тоосоото үе соо арадай ажахын бүхы һалбаринуудые транспортаар хангалга нэгэ бага һайжараа.

Ниитын хэрэглэмжын автотранспортна предприятинуудта автопаркынь тоогой бага болгогдобошье, ашаа болон пассажирнуудые шэрэлгэ дээшэлһэн байна. Автопаркнуудай машинануудай техническэ талаараа бэлэн байлгын коэффициент дээшэлүүлэгдээ. Республикын «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй дэргэдэ «Сельхозтранс» гэжэ транспортна ехэ организаци байгуулагдажа, 1970 ондо шэнэ 700 автомашина абтанхай.

Республикымнай түмэр замшад электрификациин бэрхэшээлтэ байдалда ажаллаха зуураа, ашаа шэрэлгээр улам ургажа байгаа хэмжээе хангажа шадаа. Ашаа тээхэ, шэрэхэ талаар 3 жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ, ашаа шэрэлгын өөрынь үнэ хямдараа. Ажалай бүтээсэ 19 процентээр дээшэлүүлэгдэбэ.

Улаан-Үдын авиаторнууд ашаа болон пассажирнуудые зөөхэ талаар тогтоогдоһон даалгабаряа дүүргэнэ.

Тоосоото үе соо республика дотор хэлхеэ холбоон улам хүгжөөгдэбэ. Аймагуудай түб тосхонууд Бэшүүр, Баргажан, Петропавловка, Закаменскда автомат телефоной станцинууд ашаглалгада үгтөө, 35 колхоз, совхозууд ажахы доторой хэлхеэ холбоотой болоо, телевизионно 8 ретранслятор баригдаа, хоёрдохи программын

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: областной партийна XXVII конференциин делегадууд—Хурамхаанай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон М. С. Бадмаев (зүүн гарһаа), Хурамхаанай № 3 СМУ-гай шофер В. Н. Ларионов, Улаан-Үдын аймагай Тарбагатай тосхоной медфельдшер Д. Б. Эрдынеев, Хурамхаанай аймагай Дэрээнэй совхозой ахалагша хонишон Д. П. Цыренова, Улаан-Үдын авиазаводой УКС-ын шэрдэгшэдэй бригадир В. Н. Ананьина.

А. ИСТОМИНОЙ фото.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕДЭЙ ТООСООН

КПСС-эй ОБНОМОЙ НЭГЭДЭХИ СЕКРЕТАРЬ А. У. МОДОГОЕВОЙ ХЭһЭН ЭЛИДХЭЛЬЭЭ

(Үргэлжэлэл. Эхниинь 1-дэхи нюурта)

аппаратура хабсаргагдан ашаглагдаа, үнгэтэ телевидени дамжуулагдадаг болоо.

Гэхэтэй хамта транспорт болон хэлхеэ холбооной предприятинуудай хүдэлмэридэ горитой дутагдалнууд бии байһаар. Нийтын хэрэглэлмжын автопредприятинуудта автомашина ажалда ашаглаха саг үшөөл бага байһаар, оройдоо 9,67 час болоно. Ашаа тээхэ ба буулгаха хүдэлмэриин үедэ автомашинануудай миин байха саг ургаа ехэ. Автомашинануудые хоohоор ябуулгые хороохо, ашаглалга ба заһабарилгын хүдэлмэриин эмхидхэл һайжаруулан, автопаркын техническэ талаар бэлэн байлгые саашадань дээшэлүүлхэ талаар шухала хэмжээнүүд автопредприятинуудта абтанагүй.

Хэлхеэ холбооной предприятинуудай хүдэлмэри улам ургажа байһан эрилтые хангажа шаданагүй. Городой телефонно станцинин, город хоорондын ба телеграфай линиинүүдтэ эбдэрхэ ушар үсөөрнэгүй.

Транспорт болон хэлхеэ холбооной хүдэлмэридэ тэмдэглэгдэһэн дутуу дунданууды усадхаха гэшэ предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна организацинуудай шухалын шухала зорилго болоно.

КПСС-эй обком тоосоото үе соо үйлэдбэриин хүтэлбэриие саашадань һайжаруулха талаар хэмжээнүүдые абаһан байна.

Жэл ерэхэ бүри техникум, институт дүүргэһэн үндэр мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэдөөр үйлэдбэри хүтэлбэрилгын бүхы шата хангагдана. Хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд-практигуудай шадабари мэргэжэл дээшэлнэ. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада гурба мянга шахуу хүн республикын техникум болон ВУЗ-нуудай заочно отделени дүүргэжэ, тусхай дунда ба дээдэ һургуулитай болонхой.

Мүнөө промышленностьда инженерно-техническэ 9836 хүдэлмэрилэгшэд ба алба хаагшад ажаллана, тэрэнэй 8 мянга шахуунь тусхай дунда ба дээдэ эрдэмтэй.

Техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ хэрэгтэ инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй үүргэ дээшэлүүлхэ асуудалаар Эрхүүгэй обкомой тоосоон тушаа КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дүүргэхэ талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри яһала хэгдээ. Тэрэнэй ашаар олохон предприятинуудта үйлэдбэри шэнэдхэн һайжаруулха хэрэгтэ инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадана. Гэхэтэй хамта хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ тусхай техникэ, электронно аргаар тоо бодолгын машина удаанаар нэбтэрүүлэгдэнэ.

Технологическа институтда байгуулагдаһан тоо бодолгын түб арга боломжоор багашье һаа, дүүрэн хүсэн соогоо ашаглагданагүй. Авиационно, локомотив-вагон заһабарилгын, прибор бүтээлгын заводуудта, бусад ехэ предприятинуудта электронно аргаар тоо бододог техникын бааза дээрэ хүтэлбэриин автомат арга хэрэглэгдэхэ ёһотой байһан. Теэд эдэ хэмжээ ябуулганууд тон удаанаар бэелүүлэгдэнэ.

Хүтэлбэрилгэ шэнэдхэн һайжаруулга ямар нэгэн шэнэ график нэбтэрүүлгэ гү, али автомат техникэ хэрэглэлгээр хизаарлагдаха ёһогүй. Үйлэдбэриие хүтэлбэрилгын бүхы арга шадабариие саг үргэлжэ һайжаруулжа байха шухала. Промышленна предприятинуудай урда табигдажа байһан мүнөө үеын зорилгонууд иимэ эрилтэ табина гэжэ.

КАПИТАЛЬНА БАРИЛГА

Арадай ажахын бүхы һалбаринуудта капитальна барилгын горитойхон ургалтаар тоосоото үе онсо илгаатай. Тоосоото үе соо республикымнай арадай ажахые хүгжөөлгэдэ 654 миллион түхэриг һомологдоһон байгаа. Энээниие түрүүшын гурбан жэлэйхитэй жэшэбэл, 32 процентээр ехэ болоно. Наймадахи табан жэлэй туршада капитальна хүдэлмэридэ бүхыдөө 1 миллиард түхэриг һомологдожо, урдахи табан жэлэйхиһээ 1,5 дахинаар дээшэлэһэн байха юм.

Капитальна хүдэлмэридэ зорюулагдаһан бүхы һомололгын 70 процент машина бүтээлгын, ой модоной, модо болбосоруулгын ба целлюлозно-саарһанай промышленностиин, транспортын, хэлхеэ холбооной, арадай ажахын бусад һалбаринуудай шэнэ предприяти барилгада, мүн ашаглагдажа байһан предприятинуудай үйлэдбэриие үргэдхэлгэдэ гаргашалагдаа.

Барилгын, хабсаралгын олохон организацинууд, тэрэ тоодо 56-дахи нүүдэл колонно, 802-дохи мостпоезд, «Сибэлектромонтаж», «Сибтехмонтаж», «Дальстальконструкция» бусад управленинүүд наймадахи табан жэлэй даалгабаринуудые болзорһоонь урид дүүргээ.

Тоосоото үе соо республикын арадай ажахын гол фонднууд 464 миллион түхэригөөр дээшэлээ, тэрэ тоодо үйлэдбэриин фонднууд —300 миллион түхэригөөр. Улаан-Үдын силикатна хирпиисын завод, Сотниковой шубуунай фабрика, Улаан-Үдын мелькомбинадай элеватор, Хэжэнгын, Хүдэрэ-Сомоной тоһоной заводууд, бусад барилганууд ашаглалгада үгтөө.

СССР-эй транспортна барилгын министерствын барилга-хабсаралгын поезднуудай коллективүүд Слюдянка—Мысовая—Улаан-Үдэ—Петровский завод гэһэн участогта түмэр зам электрификацилгаар ехэ хүдэлмэри дүүргэжэ шадаа.

Республика доторнай байрын гэрнүүдые, культурна ажаһуудалай байрануудые барилгын хэмжээн нилээд дээшэлүүлэгдээ. Үнгэрһэн үе соо байрын 817 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүд, 22 мянган хүнэй һууритай һургуулинууд, 5 мянган үхибүүдые хүмүүжүүлхэ саад, ясли, 500 оротой больницанууд, 12 мянган хүнэй һууритай клуб ба соёлой байшангууд, 1150 хүнэй һууритай кинотеатрнууд ашаглалгада үгтэнхэй.

Хүдөө нютагуудта үйлэдбэриин ба культурна ажаһуудалай барилгын хэмжээн горитойгоор дээшэлээ. Үнгэрһэн табан жэлэй туршада 540 мянган толгой малай шэнэ байра ашаглагдаа, тэрэ тоодо 487 мянган толгой хониной байра. Колхоз, совхозууд өөһэдынгөө хүсөөр байрын олон гэр, клуб, саад, ясли барина, һуурин тосхоноо болбосон түхэлтэй болгоно.

Үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада Буряадай барилгын управлени, «Бурятцелинстрой» трест өөһэдынгөө барилгашадта байрын 20 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүдые бариа. Энэ үе соо барилгын организацинуудта, промышленна үйлэдбэридэ хабаатай хүдэлмэришэдэйнь тоо 15 процентээр олошоржо, 23,7 мянган хүн болоо. Гурбан жэл соо барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээн 18 процентээр ургажа, 1970 ондо 142 миллион түхэригтэ хүрэһэн байна.

Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин 1970 оной түсэб 103 процент дүүргэгдээ, тэрэ тоодо подрядна организацинуудай түсэб—114 процент. Улаан-Үдын гэр барилгын комбинадай, «Бурятцелинстрой» трестын 697-дохи, 589-дэхи колоннонуудай, «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй коллективүүд подрядна хүдэлмэриингөө түсэб амжалтатай дүүргэһэн.

Һүүлэй жэлнүүдтэ капитальна барилгада туйлагдаһан зарим амжалта тэмдэглэхэ зуураа, арадай ажахын энэ шухала һалбарида горитойхон дутагдалнууд бии гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Республикын барилгын ба хабсаралгын табин организациин хориниинь хэхэ хүдэлмэриингөө 1970 оной түсэб дүүргэжэ шадаагүй. Тэдэнэй тоодо «Бурятцелинстрой» трест, Буряадай барилгын управлениин 3-дахи, 7-дохи СМУ-нууд, «Иркутск-лесстрой» трестын Байгалай СМУ, «Сибэнергострой» трестын барилгын управленинүүд бии.

Буряадай барилгын управлени, Хүдөө ажахын министерство Сотниковой тепличнэ комбинадай түрүүшын ээлжээнэй барилгые ашаглалгада үгэжэ шадаагүй; «Забайкалтрансстрой» трестын 834-дэхи СМП ЛВРЗ-гэй механическа цех барилгын ба булад хайлуулгын цехые үргэдхэхэ хүдэлмэри гээгдэлдэ оруулаа; Галуута-Нуурай ГРЭС-эй барилгын управлениин хүтэлбэрилэгшэд, үйлэдбэриингөө баазын объектнүүд дээрэхи хүдэлмэридэ үргэн далайса хангажа шадаагүй.

Барилгын олохон организацинуудта ажалай журам һула, хүдэлмэриин саг ашаг үрэ багатайгаар хэрэглэгдэнэ. Хүдэлмэришэдэй ажалдаа гараагүй, гээгдэһэнэй, бусад хүндэгүй шалтагаанаар 1970 ондо хэдэн арбаад мянган хүнэй нэгэ үдэр соо хэхэ ажал һамшаагдаа. Авиазаводой капитальна барилгын управленидэ нёдондо жэлдэ хүдэлмэришэдэйнь ажалдаа гараагүй ушарые 1969 онойхитой сасуулбал 3,5 дахин, 834-дэхи СМП-дэ—2,3 дахин дээшэлэнхэй.

Хүдэлмэришэдэй ажалһаа гаража ошохо ушар олон. Барилгын зарим организацинуудта тоосоото үе соо энэ ушар үсөөрөөгүй, харин олошорһон байха юм.

Барилгын олохон организацинуудта хэһэн хүдэлмэриинь шанар муу. Буряадай барилгын управлениин 1970 ондо ашаглалгада тушааһан бүхы объектнүүдэй 70 процентнь «хангалтатай» гэһэн сэгнэлтээр тушаагдаһан, «Бурятцелинстрой» трестын ба «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлдэ—60 процентнь.

Барилгын материалнуудай управлениин, «Буржелезобетон» нэгэдэлэй предприятинууд продукциингаа, илангаяа хирпиисын, түмэр-бетонно хэрэгсэлнүүдэй шанарые доошолуулаа.

Республикын гэгээрэлэй ба хүдөө ажахын министерствэнүүд капитальна хүдэлмэридэ һомологдоһон мүнгэ зөөри олон объектнүүдтэ ашаг багатайгаар хэрэглэһэн зандаа. Энэ ушарһаа барилгань унжагайрна.

Республикын Министрнүүдэй Совет, Госплан, Госбанкын республиканска конторо, Стройбанк барилгада һомологдоһон мүнгэнэй ашаг үрэ ехэтэй байхын тула хиналта, шалгалтые шангадхаха ёһотой.

Капитальна барилгын хүдэлмэриин хэмжээнэй удаан ургадаг байһанай гол шалтагаануудай нэгэн гэхэдэ, подрядна организацинуудай үйлэдбэриин хүсэн һулаар хүгжөөгдэнэ, илангаяа СССР-эй минпромстройн «Восси б г л а в стройн» Буряадай барилгын управленидэ.

Хэрбээ тоосоото үе соо подрядна аргаар хэгдэһэн барилгын бүхы хүдэлмэриин хэмжээнэй 49 процентээр ургаад байхада, Буряадай барилгын управленидэ оройдоо 4,8 процент, «Бурятцелинстрой» трестдэ—7 процентээр дээшэлээ. Энэ ушар дээрэһээ гурбан жэлэй туршада Буряадай барилгын управленидэ хүдэлмэришэдэйнь тоо 480 хүнөөр үсөөрөө, «Бурятцелинстрой» трестдэ 1967 оной хэмжээндэ үлэнхэй. Барилгын организацинуудта бии байһан техническэ баазын хүсэн үшөөл хангалтагүйгөөр ашаглагдана. Бүтээсэ ехэтэйгээр газар малтадаг техникэ, кранууд нэгэ халаанда ашаглагдана, газар малтаха ба ажал ехэтэй бусад хүдэлмэринүүд багаар онһожоруулагдана.

Капитальна барилгые һайжаруулхатай хамта проектнэ хэрэгые баһал эрид һайжаруулха шухала. Тоосоото үе соо республикын проектнэ организацинууд хүдэлмэриингөө хэмжээе хоёр дахин шахуу дээшэлүүлбэшье һаань, жэл соо оройдоо 100 миллион түхэригэй хүдэлмэриин проектно-сметнэ документаци бэлдэгдэнэ. Энэнь мүнөөдэрэй эрилтые хангажа огто шаданагүй. Ушар иимэһээ проектнэ институдуудай хүсые үргэдхэхэ, үгэдэг продукциинь шанар һайжаруулха гэшэ гол зорилгонуудай нэгэн мүн.

Шэнэ табан жэлдэ барилгашадай үмэнэ ехэ зорилгонууд табигдана. Дээрэ хэлэгдэһэнэй ёһоор Ошурковай апатидай, Озерный полиметаллическа ашагта малтамалнуудай бааза дээрэ ойрын жэлнүүдтэ 650 миллион түхэриг сметнэ сэнтэй промышленна ехэ барилганууд эхилэгдэхэнь. Табан жэлэй туршада 66 миллион түхэриг сметнэ сэнтэй Холбоолжоной нүүрһэнэй уурхайн барилга, тиихэдэ Инкурай, Ермаковско ашагта малтамалай руднигуудай барилга хангагдаха ёһотой. Тэрэшэлэн трикотажна, гуталай фабрикануудай барилга, нарин сэмбын фабрикын ба бусад предприятинуудай үйлэдбэриин хүсэ үргэдхэхэ талаар хүдэлмэри хангаха шухала.

Республикын хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ зорюулагдаһан капитальна хүдэлмэридэ һомологдоһон мүнгэнэй хэмжээн ехээр дээшэлхэнь. Байрын гэрнүүдэй, культурна ажаһуудалай зургаануудые барилгын хэмжээн горитойгоор дээшэлхэнь. Энэ жэлдэ байрын 300 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүд, Хяагтада 240 оротой больница, инвалидууд болон үндэр наһатанай ажаһууха 300 хүнэй интернат-байшан Улаан Үдэдэ, Зүүн Сибириин технологическа институдай 10 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай лабораториин корпус ашаглалгада үгтэхэ ёһотой. Культурын институдай барилга түгэсхэгдэхэ зэргэтэй.

Энэ жэлдэ барилгын организацинууд Закаменск городто шанаржуулгын, кондитерска фабриканууд, Онохойн комбинадай шэнэ цех, түмэр замай Тальцы станциин ашаанай тусхай түхеэрэлгэтэй талмай, уран бүтээлэй фабрика, хүүргын түмэр конструкцинуудые бүтээхэ заводой түрүүшын ээлжээнэй барилга ба Галуута-Нуурай ГРЭС-эй үйлэдбэриин баазын гол объект барилга дүүргэхэ ёһотой. Тиихэдэ Сэлэнгын ЦКК-гай барилга нилээд түргэдхэгдэхэ, хүдөө ажахын машина бүтээлгын Улаан-Үдын заводой, Грязнухын хирпиисын заводой барилга сүм эхилэгдэхэ байна.

Арадай ажахын шухалын шухала эдэ зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тула партиин обком, горком, райкомууд, партийна организацинууд барилгашадай дунда эмхидхэлэй ба политическэ ехэ хүдэлмэри ябуулха уялгатай.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ХҮГЖЭЛТЭ

Хүдөө ажахые хүгжөөлгын асуудалнуудта манай партиин, тэрэнэй Центральна Комитедэй гол анхарал ходо хандуулагдажа байдаг.

Онһон техникэ, электрын элшэ хүсэ, хими үйлэдбэридөө ехээр хэрэглэһэнэй, мүн мелиораци үргэнөөр ябуулһанай ашаар хүдөө ажахыгаа саг үргэлжэ ашаг үрэ ехэтэй болгохо гэшэ хүдөө ажахын продуктнуудые эрид ехээр абаха гол арга зам мүн гэжэ партиин XXIII съездын шиидхэбэринүүд дотор сэхэ тодорхойлогдоһон юм. Съездын эдэ Директивэнүүдые, мүн КПСС-эй ЦК-гай хойшонхи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд хүдөө ажахын хүгжэлтые хүтэлбэрилгэдэ партиин обкомой бүхы ажал ябуулгын эшэ үндэһэниинь болоһон байна.

Тоосоото үедэ парти, правительствын ехэ туһаламжын ашаар республикымнай колхоз, совхозуудай материально-техническэ хүсэниинь эрид бэхижээ. Хүдөө ажахыда хүдэлгэгдэдэг тракторнуудай гурбанай хоёр хубинь шэнэлэгдээ. Үнгэрһэн 3 жэлдэ колхоз, совхозууднай 3 мянга шахуу шэнэ трактор, 1800 гаран комбайн, мүн хүдөө ажахын бусад олон шэнэ машинануудые абаһан байна.

Эдэ жэлнүүдтэ холын хойто аймагуудһаа бэшэ бусад бүхы аймагуудай һуурин, тосхонууд промышленностиин хэрэглэдэг электрын элшэ хүсэтэй бүрин холбогдоо. Хүдөөдэ электрын хүсэ дамжуулха 4 мянга гаран километр лини татагдаа.

Тоосоото үедэ колхоз, совхозуудай үйлэдбэриие ургэдхэн хүгжөөлгэдэ 140 гаран миллион түхэриг гаргашалагдаа гэхэ гү, али энэнь урда тээхи гурбан жэлэйхиһээ 26 миллион түхэриг дээгүүр байба. Үйлэдбэриин, ажаһуудалай, соёл гэгээрэлэй барилганууд урдынхиһаа ехээр хэгдэдэг болоо.

Гүрэн түрын ехэ туһаламжын ашаар тоосоото үедэ колхоз, совхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар саашадань бэхижүүлхэ, колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин хэдэ хэдэн һалбаринуудые томодхоч, тусхай шэглэлтэй болгохо хэмжээнүүд бэелүүлэгдэжэ, республикын хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ шухала удха шанартай байба. Эдэ жэлнүүдтэ үлүү томо ажахынуудые бага болгоһоной, шэнээр эмхидхэһэнэй ашаар 17 совхоз, гүрэнэй шубуунай хоёр томо фабрика байгуулагдаа.

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленумһээ хойшо хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ гүримые нарижуулан һайжаруулһаниинь, гүрэнэй худалдан абадаг сэн дээшэлүүлһэниинь, түсэбһөө үлүү тушааһан продукциин түлөө нэмэлтэ түлбэри үгтэдэг болоһониинь, мүн колхоз болон совхозуудай үйлэдбэриие материальна талаар урмашуулха бусад хэмжээнүүдые парти, правительствын зүгһөө удаа дараалан бэелүүлһэниинь республикын хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ ехээр нүлөөлһэн байха юм.

Гэхэ зуураа, нүхэд, тоосоото үедэ ган гасуур боложо, республикын хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ ехэ бэрхэшээлнүүдые тохёолдуулаа гэжэ хэлэнгүй гарахын аргагүй. Илангаяа 1969 он хүндэ хүшэр байһанһаа, республикын бүхы аймагууд ган гасуурта нэрбэгдэһэн. Имагтал парти, правительствын ехэ туһаламжын, хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй шэн зоригтойгоор ажаллаһанайл ашаар ган гасуурай эдэ бэрхэшээлнүүд дабагдажа гараа гэшэ. Республикымнай хүдөө ажахы бүхы дээрээ тоосоото үедэ хүгжэлтынгөө замаар нилээд алхам урагшаа хээ гэжэ мүнөөдэр конференцидэ элидхэхэ байнабди.

Эдэ бүгэдэ иимэ дүнгүүдһээ элишэлэгдэнэ: республикын хүдөө ажахын бүхы продукци 1967 ондо 245 миллион түхэриг (адли сэндэ оруулаад тоолоходо) байһанаа 1970 ондо 253,8 миллион түхэригтэ хүрөө; 1968, 1970 онуудта абтаһан ороohо тарянай, хартаабхын, овощ, силосэй ургамалнууд, корнеплодууд болон сабшалан дээрэһээ абтаһан үбһэнэй хэмжээн бүхы табан жэлэй туршада жэл бүри абтажа байһан хэмжээнһээ дээгүүр байба. Жэшээнь, табан жэлэй туршада жэлдээ 456 мянган тонно ороohо таряан абтаа. Тиин 1968 ондо тэрэнь 541 мянган тонно, 1970 ондо — 495 мянган тонно байгаа.

Тоосоото гурбан жэлэй туршада урда тээхи гурбан жэлэйхидэ орхол, колхоз болон совхозуудта жэл соо абтадаг мяханай хэмжээн 41,8-haa 47,0 мянган тоннодо хүрөө. 20 мянган һаалиин үнеэдые мяханай фермэдэ оруулаашье һаа, һү абалга 126-haa 130 мянган тонно хүрэтэрөө дээшэлээ; ноохо абалга 3784-hөө 4360 тонно хүрэтэрөө ургаа; үндэгэ абалга хоёр дахин ехэ боложо, 1970 ондо 60 миллион шахуу үндэгэн абтаа.

Тоосоото гурбан жэл наймадахи табан жэлэй эсэсэй жэлнүүд байһан хадань, үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада республикын хүдөө ажахын хүгжэлтын юрэнхы дүнгүүдые конференцидэ элидхэнгүй гарахын аргагүй. Эдэ гол дүнгүүдые харуулбал иимэ:

1961—1965 онуудта жэлдээ 193,8 миллион түхэригэй хүдөө ажахын бүхы продукци абтаһан байбал, тэрэнь энэ табан жэлдэ 237,2 миллион түхэригтэ хүрөө. Ургалтань 22 процент.

Жэлдээ абтаһан ороohо тарянай хэмжээе урдахи табан жэлэйхитэй жэшэхэдэ, 418,3 мянган тонно байһанаа 470,6 мянган тоннодо хүрөө гэхэ гү, али 12 процентээр дээшэлээ. Ороohо тарянай ургаса жэлдээ гектарай 9,1 центнертэ хүрөө, урдахи табан жэлдэ гектарай 8,4 центнер абтаһан байгаа.

Жэлдээ дунда зэргээр абтаһан хартаабхын хэмжээн энэ табан жэлдэ 30 процентээр, таряалан дээрэһээ абтаһан тэжээлэй ургамалнууд — 38 процентээр, тэрэ тоодо корнеплодууд — 4 дахин, сабшалан дээрэһээ абтаһан үбһэн 6 процентээр ехэ болоо.

Ороohо таряа болон үбһэ тэжээл ехээр абадаг болоһоной ашаар наймадахи табан жэлэй туршада колхоз, совхозуудай урдахи табан жэлэйхидэ орбол, дунда зэргээр мяха абалгаяа жэлдээ 16 процентээр, һү — 26, ноohо — 15, үндэгэ 136 процентээр дээшэлүүлээ. Гүрэндэ хүдөө ажахын продукци худалдаха табан жэлэй түсэб, овощ оруулалсангүйгөөр, республикамнай бүхы талаарнь үлүүлэн дүүргээ. Гүрэндэ түсэбһөө гадуур 42,9 мянган тонно ороohо таряан, 24 мянган тонно хартаабха, 13,3 мянган тонно мяхан, 44,3 мянган тонно һүн, 2312 тонно ноohон. 40,9 миллион үндэгэн худалдагдаа.

— **Газар таряалангай талаар** тоосоото үедэ нэн түрүүн мелиоративна хүдэлмэри ехэ хэгдэжэ, газарай хүрьһэнэй үрэжэл һайжаруулха, хүдөө ажахын бүхы ургамалнуудай баян, тогтууритай ургаса абаха гэжэ оролдогдоо,—гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Манай республикын хүдөө ажахын гол һалбари гэшэ мал ажал, тиимэһээ бүтэдэ арадай экономикодо мал ажалай продукцинуудые оруулха гэшэ манай гол зорилго байһаниинь мэдээжэ. Зүгөөр мал ажалай хүгжэлтэ бүхыдөө тэжээлээр хэр зэргэ хангагдаһанһаа, газар таряалангай хэр хүгжэнги, хэр ашаг үрэтэй байһанһаа дулдыдадаг ха юм. Тиимэһээ ороohо таряа, хартаабха, овощ, таряалан, сабшалан, бэлшээри дээрэһээ тэжээлэй ургамалнуудые ехээр абаха гэшэ хүдөө ажахымнай гол зорилго байгаашье, байнашье, байхашье. Хэрбээ урдань энэ зорилго гол түлэб таряалангай талмайе үргэдхэһэнэй ашаар шиидхэгдэдэг байбал, мүнөө энэ зорилгые нэн түрүүн газарай ашаг үрэ, ургаса дээшэлүүлжэ шиидхэхэ байнабди.

Тоосоото үедэ, урда жэлнүүдтэл адли, газар таряалангаа һайнаар эрхилдэг болохо, таряалан, сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ талаар хэдэ хэдэн хэмжээнүүд бэелүүлэгдэһэн байна. Таряан ажалтай гол аймагуудта севооборотууд баримталагдадаг болоо, хүрьһэнэй агротехническэ бүридэлыень шалгажа, ажахынуудта картограмма барюулагдаа, газарай хүрьһые гэмтэлгэһээ хамгаалха техникэ, тарилга һужаатуулан хэхэ арга хэрэглэгдэдэг болоо, органическа болон минеральна үтэгжүүлгэ ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, тарилгын талмайе зүбөөр хубаарилха, баян ургаса үгэдэг «куузику» мэтэ шэнэ ургамалнууд таригдадаг болонхой. Яруунын, Мухар-Шэбэрэй, Хэжэнгын, Кабанскын болон Бэшүүрэй аймагуудта олон жэлэй ногоо тарилга үргэдхэхэ талаар зарим тэды хэмжээнүүд абтаа. Эдэ бүгэдын һайнаар нүлөөлжэ байһаниинь элитэ.

Тиигэбэшье ган гасуурта дайрагдадаг манай республикын эрхэ байдалда ургаса дээшэлүүлхэ бүхы хэмжээнүүдэй дунда мелиораци болон хими хэрэглэлгэ гол һуури эзэлнэ. Тиимэл хадань КПСС-эй ЦК-гай майн (1966 он) Пленумэй шиидхэбэриин ёһоор тоосоото үедэ КПСС-эй обком энэ асуудалда айхабтар ехэ анхарал хандуулһан байна. Обкомой бюро болон пленумүүд дээрэ мелиорацитай холбоотой асуудалнууд хэдэн дахин зүбшэн хэлсэгдэһэн байха юм. 1968 ондо сабшалан, бэлшээри һайжаруулха асуудал обкомой пленум дээрэ тусгаар зүбшэн хэлсэгдэжэ, тэрэнһээ хойшо сабшалан һайжаруулха хүдэлмэри түрүүшынхеэ үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдажа захалһан байна.

Тоосоото үедэ уһалууриин түхеэрэлгэнүүдые бариха онһожоруулагдамал нүүдэл 6 колонно байгуулагдажа, уһанай ажахын барилга ехээр хэхэ арга олгоо. Табан мянган гектар шахуу газар ундалуулха уһалууриин шэнэ системэнүүд ашаглагдажа, 9 мянга гаран гектар газар уһалха системэнүүд шэнэдхэн заһабарилагдаһан байха юм. 7,7 мянган гектар намаг хатаагдажа, 149 мянган гектар газар уһалууритай болгогдоо. Эдэ бүхы хүдэлмэриин нийтэ хэмжээн урдахи гурбан жэлдэ хэгдэһэнһээ хоёр дахин шахуу ехэ. Энэ үедэ 60 мянган гектар шахуу сабшалан дээрэ культуртехническэ хүдэлмэри хэгдээ, 8400 гектар олон жэлэй һайжаруулагдаһан бэлшээри бии болгогдожо, 4300 гектарынь хорёологдоо. Захааминай, Зэдын, Яруунын, Түнхэнэй болон бусад аймагуудта нилээд ехэ холын сабшалан, бэлшээри ашаглалгада оруулагдаа.

Шэнэ табан жэлдэ мелиоративна хүдэлмэриин хэмжээн үнгэрһэн табан жэлэйхиһээ 3—4 дахин ехэ болохоор хараалагданхай. Тодорхойлбол, 16 мянган гектар газар ундалуулха уһалууриин шэнэ системэнүүд баригдаха. 32 мянган гектар уһалха хуушан системэнүүд шэнэдхэн заһабарилагдаха, 20 мянган гектар намаг налхи газар хатаагдаха, 150 мянган гектар сабшалан үндэһөөрөө һайжаруулагдаха, 280 мянган гектар хуурай бэлшээри уһалууритай болгогдохо юм. Энэ ехэ хүдэлмэриие бэелүүлгэдэ табан жэлэй туршада бюджедээр 114 миллион түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдаа гэхэ гү, али энэнь үнгэрһэн табан жэлэй туршада гаргашалагдаһанһаа дүрбэ дахин шахуу ехэ болоно.

Бюджедээр һомологдоһон мүнгэнһөө гадуур колхоз болон совхозууд өөһэдынгөө мүнгэ зөөрөөр сабшалангаа һайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха, хоёр-гурбан жэлэй туршада уһалагдадаг сабшалангаа үндэһөөрнь һайжаруулжа дүүргэхэ, уһалагдадаггүй сабшалангаашье һайжаруулха талаар нилээд хүдэлмэри хэгдэхэ байна.

Нэн түрүүн һаалиин мал үсхэбэрилдэг газарнуудаар һайжаруулагдаһан бэлшээритэй болохо гэшэ эгээн шухала зорилго мүн.

Гэхэтэй хамта холын бэлшээринүүдые ашаглаха хүдэлмэри үргэлжэлүүлжэ, хямда сэнтэй мяха ехээр абадаг болохо арга бии.

Ургаса дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахын бүхы ургамалнуудые ехээр хуряажа абаха зорилгонуудые шиидхэхын тула уһалагдадаг газараа һайнаар ашагладаг болохын хажуугаар, минеральна болон органическа үтэгжүүлгэнүүдые зүбөөр хэрэглэхэ гэшэ айхабтар ехэ удха шанартай.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай хүдөө ажахы минеральна үтэгжүүлгэнүүдые улам ехээр абадаг боложо байна. Хэрбээ 1965 ондо бидэнэр 15 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ абаһан байгаа һаа, 1970 ондо тэрэмнай 60 мянган тоннодо хүрөө. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада таряалан, сабшалан дээрэ 93 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ тараагдаа.

Шэнэ табан жэлдэ республикамнай жэлдээ 140—160 мянган тонно хүрэтэр минеральна үтэгжүүлгэ абадаг болохо юм. 1971 ондо 71 мянган тонно абтаха. Тэрэшэлэн гербицидүүд ехээр абтадаг болохо. Эдэ бүгэдын ашаар республикымнай хүдөө ажахы ургасаяа саашадань дээшэлүүлхэ шэнэ ехэ арга боломжотой байха байна.

Ороohо таряагаар республикынгаа бүхы хэрэглэмжые (эдеэ хоолдо болон малай тэжээлдэ) хангахын тула бидэнэр жэлдээ 650—700 мянган тонно хүрэтэр таряа абаха ёһотойбди. Тиимэһээ шэнэ газар ашаглаха хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ, ороohото ургамалнуудай тарилгые үргэдхэхэ, илангаяа ороohо тарянай ургасые дээшэлүүлхэ, ядахын сагта гектарай 13 центнер абаха гэхэ гү, али мүнөө үеынхиһөө 3—4 центнерээр ургасаяа дээшэлүүлхэ болонобди. Энэмнай эгээн гол шухала хэрэг мүн. Шэнэ табан жэлдэ энэ зорилгые заабол шиидхэхын тула газар таряалангаа саашадаа һайнаар эрхилхэ, нэн түрүүн севооборотуудые хүсэдөөр нэбтэрүүлхэ, үрэнэй ажахые һайжаруулха, паар болон намарай паар һайнаар, сагсоонь хахалха, ургаса хуряалгын болзорые хороохо болонобди.

Байгша ондо бэелүүлхэ дутынай зорилгонууд республикын хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөн дээрэ баталагдан абтаһан уялганууд дотор тодорхойлогдонхой. Газар таряалангай талаар абтаһан уялгын ёһоор ороohо тарянай ургасые гектарай 1,5—2 центнерээр нэмээхэ, овощ болон хартаабхын ургасые 1,5 дахин, силосэй ургамалнуудай болон корнеплодуудай — 1,7 дахин, сабшалангай ургасые гектарай 2—3 центнерээр дээшэлүүлхээр хараалагданхай.

Мал ажалай талаар тоосоото үедэ областной партийна организациин анхарал ямар гол шухала асуудалнуудта хандуулагдааб гэбэл: 1) саашадаа мяха абалга ба гүрэндэ худалдалгые эрид ехэдхэхэ хэмжээнүүд; 2) хонин ажалаа түргэнөөр саашадань хүгжөөжэ, ноohо, хониной мяха ехээр абадаг болохо хэмжээнүүд; 3) һаалиин малай һү шэмэ дээшэлүүлжэ, һү ехээр абадаг болохын түлөө тэмсэл; 4) түргэн зуура ашаг үрээ харуулдаг гахай болон шубуу үсхэбэрилхэ һалбаринуудые хүгжөөлгэ болоно.

Хото городой зоной олошоржо, ажалшадай эжэна байдалай һайжаржа байһанай ушарһаа эдэ жэлнүүдтэ мяханай нилээд ехээр хэрэглэгдэдэг болоһониинь мэдээжэ. Тиимэһээ мяха абалгые, гүрэндэ худалдалгые эрид дээшэлүүлхэ зорилго мал ажал эрхилдэг манай республикын урда табигдаа һэн. Энэ зорилгые шиидхэхэ талаар тоосоото үедэ нилээд хүдэлмэри хэгдээ. Энэнь дүрбэн гол шэглэлээр ябуулагдаа гэбэл: 1) бүхы түрэлэй малые һайнаар үдхэхэ; 2) гүрэндэ худалдагдаха малаа түргэн зуура шахан таргалуулха; 3) промышленна арга хэрэглэжэ, гахайн болон шубуунай мяха абаха хэрэгые эмхидхэхэ, мүн үндэгэ ехээр абалгые эмхидхэхэ; 4) мяха абаха шэглэлтэй ажахынуудые байгуулжа, мал ажалай тусхай һалбари болгон мяхалиг мал үсхэбэрилхэ.

Мяханай адууһа мал үдхэхэ зорилгоор һаалиин һүрэгүүдһээ 20 мянган үнеэдые илгажа, мяханай фермэнүүдтэ үгтөө гэжэ хэлэгдээ һэн. Тиигэжэ мяханай адууһа мал үсхэбэрилхэ шэглэлтэй ажахынуудые нэгэдүүлһэн мяханай совхозуудай трест байгуулагдаа һэн. Тэрэнэй ашаар һүүлэй гурбан жэлдэ үхэрэй мяха абалга 13 процент дээшэлээ. Гүрэндэ тушаагдаһан үхэрнүүдэй дунда зэргын шэгнүүр 293-haa 310 килограмм хүрэтэрөө дээшэлээ, худалдагдаһан бүхы үхэрнүүдэй тарган, тарганшаг гэжэ тоологдоһониинь 81-hээ 84 процент хүрэтэрөө олон болоо.

Мяха ехээр үгэдэг адууһа мал үсхэбэрилгэдэ үүлтэр һайжаруулгын хүдэлмэри айхабтар ехэ удха шанартай. Энэ талаар Яруунын ажахынуудай һайшаалтай эдэбхи үүсхэлые тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Эдэ жэлнүүдтэ «Комсомольский» болон Инсэнгын совхозуудта герефордын болон казахай сагаан толгойто үүлтэрнүүдэй хоорондоһоо гараһан үүлтэртэ мяхалиг мал олошороо. Энэ жэлдэ тус совхозуудһаа нилээд олон герефордын болон казахай сагаан толгойто үүлтэрэй эмэ, буха бурууннууд бусад колхоз, совхозуудта үггөө, саашадаа энэ аймаг мяхалиг үүлтэрэй тугал, бурууннуудые бусад аймагуудта худалдаха аргатай болохо юм. Эдэ жэлнүүдтэ Яруунын ажахынууд гүрэндэ худалдадаг үхэрнүүдэйнгээ шэгнүүрые 293-haa 322 килограмм хүрэтэр дээшэлүүлжэ шадаа.

Гэхэ зуура Яруунада нэгэн доро олон жэлэй хяаг ногоо ургуулжэ, аймагайнгаа ажахынуудые тэрэнэй үрэһөөр хангаха шухала хэрэгые амжалтатайгаар шиидхэжэ байна. Энэ ехэ хэрэгтэй эдэбхи үүсхэлынь бүхы аргаар дэмжэгдэхэ зэргэтэй.

Захааминай аймагай ажахынууд үхэрнүүдээ һайнаар бэлшээн, шахан таргалуулдаг болоһоной ашаар һүүлэй гурбан жэлдэ мяха абалгаяа 33 процентээр ехэ болгожо, нэгэн доро үхэрнүүдэйнгээ тоо 15 процент, хонидоо 3 процент олошоруулһан байха юм.

Энэ аймагай Баян голой совхоз гурбан жэлэй туршада мяха абалгаяа 1,5 дахин дээшэлүүлжэ, нэгэн доро үхэрнүүдээ 24 процентээр, хонидоо 16 процентээр олошоруулаа. Гүрэндэ тушаагдаһан үхэрнүүдэйнь дунда зэргын шэгнүүр 220-hoo 301 килограмм хүрэтэрөө ехэ болоо.

Эдэ жэлнүүдтэ мяха абалгаяа Улаан-Үдын аймагай ажахынууд 22 процент, Прибайкалиин — 20 процент, Мухар-Шэбэрэй — 20, Түнхэнэй — 18, Кабанскын — 12 процент ехэ болгоһон байна.

Мяха абалгые ехэдхэхэ талаар туйлагдаһан зарим амжалтануудые тэмдэглэхэ зуураа, зарим аймагуудта мяха абалга дээшэлүүлхэ талаар мүнөө үедэ туйлагдаһан хэмжээн шэнэ табан жэлэй түсэб, даабариие сүм дүүргэхэ арга үшөөл олгоногүй.

Гүрэндэ адууһа мал, шубуу худалдаха 1971 оной даабари, түсэбһөө үлүүлэн худалдалгые хараада абалсахада, бүхыдөө 59 мянган тонно болоно гэхэ гү, али нёдондо худалдагдаһанһаа 5 мянган тонно дээгүүр болоно. Саадахи жэлнүүдтэнь адууһа мал, шубуу гүрэндэ худалдалгын хэмжээн ходо түргэнөөр дээшэлхэ юм. Тиимэһээ бүхы түрэлэй малаа һайнаар үдхэхэ, эхэ малай һубайралгые зэсэлэн усадхаха, абтаһан бүхы түл түрэсэеэ бүрин бүтэн түлжүүлхэ, гүрэндэ тушаагдаха малаа хаа хаанагүй һайнаар шахан таргалуулха эрилтэ табигдана. Тии-

гэжэ гүрэндэ тушаа
нүүдэл дунда зэргэ
килограммда, гах
100—120 килогра
доо — 38—40 кило
гэхэ шухала.
Түргэнөөр томо б
шубуу олоор үсхэ
абалгые эрид ехэ
бии. Тиигэбэшье
тусхай шэглэлтэй б
нүүдые тодорхойл
эдэ һалбаринуудта
дадаһанай ушарһаа
шубуунай жэжэ ферм
шье үндэһэ баримт
гэн зуура үгы хэгдэ
дол ушаруулагдадаг
лтэй. Тоосоото үедэ
ластной комитет эн
һаха гэжэ нилээд орд

Һүүлэй жэлнүүдтэ
аймагуудта шубуунай
абтадаг болонхой. Н
тонно шубуунай мяха
гүрэндэ тушаагдаа га
1967 онойхиһоо 1756
болоо. Шубуунай мяха
дэг Кабанскын совх
1676 тонно нугаһан
хар-Шэбэрэй аймаг
830 тонно галуунай
даһан байна.

Эдэ жэлнүүдэй д
дэрэлһээ харахада,
абадаг болохын тула г
олоор үсхэбэрилхэ,
хай шэглэлтэй томо а
бэшэ, мүн гахайн, шу
жэ фермэнүүд ехэ прод
аргатай. Илангаяа
рилжэ мяха ехээр аба
зо ехээр оруулха
ажахынуудта бии.

Тиимэһээ энэ нэгэд
да бүхы бии байгаа
нуудаа ороондо оруул
гэжэ партиин област
тоолоно. Тиигэбэл
гүрэндэ адагһэнь 9,5
но гахайн мяха худал
олгодохо юм. 1970 он
ган тонно гахайн мяха
даа һэн. Мүнөө
тушаагдахадаа адагһэнь
нугаһа, 350—400
үсхэбэрилхэ хэрэгтэй.

Тоосоото үедэ хонин
жөөхэ, хониной мяха
ехээр абаха хэрэгтэ
табигдаһан байна. Хо
колхоз, совхозууд
эгээн олзо ехэтэй һалба
байгаа. Тиин 1960 он
хонин ажалай үсхэбэ
дые һулаараа һэн.

Колхоз, совхозуудай
до хонин ажалай
ашаа үрэтэй байһые ха
партиин областной
ажалаа хүгжөөхэ
тодорхойлжо, энэ асууд
тиин Центральна Коми
вительствада хандаһан

1968 оной июлиин 30
үсхэбэрилхэ талаар
ликада туһа хүргэхэ
тухай тусхай тогтоол
Министрнүүдэй Совет
Энэ тогтоолой ёһоор
публикын мал ажалай
һалбарине хүгжөөлгэ
нэгэдэһэн байна. Федера
вительствын энэ тогтоол
хэлсэжэ зууралга, КПСС
пленум хониной мяха
гые дээшэлүүлхэ тухай
дые бэелүүлхэ тодорхой
нүүдые хараалһан байна.

Энэ сагһаа хойшо
най нилээд өөдөө гара
Колхоз болон совхозуу
тоо 94 мянгаар олошор
абалга 824 тонноор
19,5 процентээр, хони
абалга, 2,5 мянган тонн
гү, али 20,6 процентээр

Мал ажалайхимнай бус
ринуудтай адли хонин
хэрэглэгдэжэ арга бол
ехэ бии. Энэнэй нэгэ
түрүүшүүлэй туйлаһан
нууд болоно.

1969—1970 оной
хэды бэрхэшээлтэй
һаань, хонишоодой 172
хонин бүриһөө 100,
шэшье хурьга абажа
Хонин ажалай мастер
аймагай «Коммунизм»
Гомбо-Цырен Цыремпил
колай Гомбоев, Иваалг
Егнин Бадмаев, Баргу
магай Карл Марксын
колхозой Ольга Сангаде
рин аймагай Үдын
жилма Тогмитова боло
хонин бүриһөө 110—14
абажа түлжүүлһэн,
4—6 килограмм ноохо
байха юм. Борьёогой
совхозууд, Бэшүүрэй
беда» колхоз болон бус
нууд 100 хонин бүриһөө
хурьга томо болгожо,
бүриһөө 3,5—5 килогр
хайшалһан жэшээтэй.

Тиин Баргажанай, Хур
Ахын, Хэжэнгын болон
магууд олохон ажахы
ехэ хонин бүриһөө
хурьга түлжүүлдэг,
тэрэнһээшье доошо
Эхэ хонидой олоороо
ушарһаа нилээд олон
бүри дутуу абтана,
ехэ ноохон, мяхан
шэб.

Зүгөөр малаа һайнаар
ехэ малаа һубайруулха
хонидоо зун-намарай
наар бэлшээжэ таргалуул
һаа, хониной мяхан,
ехээр абтадаг болохо

1971 ондо республик
рэндэ 1970 онойхиһоо
цент ехэ ноохо худа
тэй. Зүгөөр табан жэл
бидэнэр жэлдээ 7700
худалдадаг болохо гэх
1970 онойхиһоо 35 проц
шэлүүлхэ болонобди.
нинтын хонидой тоо 1
800 мянга — 1 миллион
ганда хүргэжэ, хонин
—3,5 килограмм ноохо
эрилтэ табигдана.

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта).

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕДЭЙ ТООСООН

КПСС-эй ОБКОМОЙ НЭГЭДЭХИ СЕКРЕТАРЬ А. У. МОДОГОЕВОЙ ХЭҺЭН ЭЛИДХЭЛҺЭЭ

Саашадаа ажал хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэжэ, ойрын хоер жэлэй туршада үнеэн бүриһөө 2000 килограмм һү һааха, табан жэлэй сэсэс хүрэтэр тэрэнээ адагынь 2300—2500 килограммда хүргэхэ хэрэгтэй.

Үндэгэ абалга тухай хэлэбэл, һүүлэй жэлнүүдтэ энэмнай шэнээр эмхидхэгдэһэн «Птицепром» трестын шубуунай фабрикануудта гол түлэб абтадаг болоо гэжэ мэдээжэ. Энэ һалбариие томодхожо, тусхай шэглэлтэй болгоһоной ашаг үрэнь богонихон болзорто харагдаа. 1967 онһоо 1970 он хүрэтэр шубуунай фабрикануудта үндэгэ абалга 13,4 миллионһоо 49 миллион хүрэтэр олошороо гэхэ гү, али 2,7 дахин ехэ болоо. 1970 ондо трестын предприятинуудай тахяа бүриһөө 207 үндэгэн абтаа. Тиихэдэ 1967 ондо оройдоо 125 үндэгэн суглуулагдаһан байгаа.

Гүрэндэ үндэгэ худалдаха табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула үндэгэ абалгаяа энэ жэлэй түсэбэйхиһөө хоёр дахин олон болгохо хэрэгтэй. Тиимэһээ бии байгаа шубуунай фабриканудые үргэдхэхэ, мүн колхоз болон совхозуудта шубуунай фермэнүүдые үргэдхэхэ, шубуунай шэнэ фермэнүүдые түргэнөөр бариха, хуушануудыень шэнэдхэн заһабарилха эрилтэ табигдана.

АЖАЛШАДАЙ МАТЕРИАЛЬНА ...ДАЛАЙ, КУЛЬТУРНО-АЖАҺУУДАЛАЙ ХАНГАЛГА УЛАМ ҺАЙЖАРНА

...но-техническэ үндэһэ һуури улам бэхижээ, магазин болон столовонууд олошороо. 1970 ондо 850 тонно тоһон, 18800 тонно һүн, 17 миллион үндэгэн, 3000 тонно загаһан 1967 онойхиһоо ехээр республикын ажалшадта худалдагдаа. Энэ үедэ оёгдоһон хубсаһан 23.4 процент, арһан гутал—21,3 процент, хүнгэн автомобиль 39,7 процент ехээр арад зондо худалдагдаһан байна.

Гэбэшье худалдаа наймаанай. ниитын эдеэ хоолой эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ ехэхэн дутагдалнууд бии байһаар.

Арад зониие худалдаа наймаагаар хангалгые улам һайжаруулхын тулада нютагай Соведүүдэй, худалдаа наймаанай предприятинуудай, Буркоопсоюзай, худалдаа наймаанай министерствын хүтэлбэрилэгшэдтэ партиин обком, республикын Министрнүүдэй Совет шанга эрилтэ табиха зэргэтэй.

Ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангадаг албаниие арадай ажахын оньһожоруулагдаһан ехэ һалбари болгохо талаар республикын партийна болон совет органууд тоосоото үе соо хэдэн хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлһэн байна. Ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха 5 комбинат, химиин аргаар хубсаһа сэбэрлэхэ 2 фабрика, техническэ хангалгын станци, хубсаһа ба гутал һэльбэн заһабарилха 74 мастерской, ажаһуудалай эрилтэ хангаха 83 комнато һүүлэй гурбан жэлэй туршада баригдаа. Тэдэнэй олонхинь тосхонууд ба хүдөө нютагуудта байдаг юм. Хубсаһа оёхо, мебель хэхэ, гэрэй орёо оньһон приборнуудые заһабарилха тусхай шэглэлтэй республиканска нэгэдэлнүүд, телеателье бии болгогдоо. Ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангалгын хэмжээн хамта дээрэ 1,7 дахин, хүдөө нютагуудта — 2,2 дахин ехэ болоо.

Гэхэтэй хамта ажаһуудалай эрилтэ хангалгын албанай газарнуудай ургалта хүн зоной саг үргэлжэ ургажа байһан эрилтэһээ үшөөл гээгдэжэ ябаһаар.

Ажалшадай культурно-ажаһуудалай хангалгые улам саашадань һайжаруулгада арадай элүүрые хамгаалгые хүгжөөлгэ тон ехэ удха шанартай. Энэ талаар тоосоото үе соо нилээд һайн үрэ дүнгүүд туйлагдаа.

Гэбэшье медицинын эмхи зургаануудай мүнөөнэй ургалта хүн зоной олошоролгоһоо үшөөл гээгдэжэ ябана. Медицинын хүдэлмэрилэгшэд илангаяа хүдөө нютагуудта дуталдаһаар.

Медицинын эмхи зургаануудай хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха хэрэгтэ республикын партийна, совет органууд, тэрэ тоодо КПСС-эй обком, Министрнүүдэй Совет анхаралаа ехээр табидаг болохо зэргэтэй.

Бүгэдэ ниитын һуралсалай Хуули бэелүүлхэ, һуралсалай ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулха, һуралсалай шэнэ программада орохо талаар арадай гэгээрэлэй органууд, педагогическа коллективүүд партийна организацинуудай ударидалга доро тоосоото үе соо ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Олон һургуулинуудай материальна үндэһэ һуури бэхижээ, һургуулинуудта багшанар олошороо.

Хамтадаа 59 мянган һурагшадай һууритай һургуулиин 175 шэнэ байшан табан жэлэй туршада баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа. Классай 150 комнато һургуулинуудта нэмэгдэжэ баригдаа. Һургуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй эмхи зургаанууд улам үргэдхэгдөө.

Техническэ мэргэжэл шудалха һуралсалай управлениин училищинуудта 9500 хүн һурана. Жэл бүри 6800 залуу хүдэлмэришэн, тэрэ тоодо хүдөө ажахын 1800 механизатор республикын арадай ажахыда эльгээгдэнэ. Гэхэтэй хамта республикын арадай ажахы мэргэжэл һайнтай хүдэлмэришэдөөр гүйсэд хангагданагүй.

Республика доторнай тусхай дунда һургуулинууд олошороо. Мүнөө 23 техникум хүдэлнэ. 1966 ондо республикын техникумүүдтэ 2820 мэргэжэлтэд бэлдэгдэһэн байбал, 1970 ондо 4260 хүн техникум дүүргэһэн байна. Республикын дээдэ һургуулинуудта 21 мянгаһаа үлүү студент һуралсана.

Республикын эрдэмтэдэй научно-шэнжэлгын хүдэлмэри үнгэрһэн табан жэлэй туршада улам саашадаа хүгжэһэн байна. СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалые эмхидхэлгэ хадаа научна шэнжэлгэнүүдые һайжаруулгада, эрдэмтэдэй кадрнуудай ургалтада һайн нүлөөтэй байгаа.

Ниитын ба байгаалиин эрдэмэй институдууд, шэнжэлгын тусхай хоёр таһаг мүнөө Буряадай филиалай бүридэлдэ ороно. Филиалда хамта дээрээ научна 300 гаран хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо 9 доктор, эрдэмэй 75 кандидат хүдэлнэ.

Научно-шэнжэлгын хүдэлмэриие саашадань улам һайжаруулха, наукануудай туйлалтануудые арадай ажахыда үшөө үргэнөөр нэбтэрүүлхэ тухай элидхэл соо дэлгэрэнгыгээр хэлэгдээ.

ПАРТИЙНО-ЭМХИДХЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ

Арадай ажахы болон соёл культурые улам хүгжөөхэ талаар хүтэлбэрилхы ажал ябуулгаяа эрхилхэдээ, эмхидхэлэй болон хүмүүжүүлхы хүдэлмэриин хэмжээе бүри дээшэлүүлхэ, хүтэлбэрилхы кадрнуудые шэлэн абаха, зүбөөр хубаарилан табиха ба хүмүүжүүлхэ хэрэг һайжаруулха, соведүүдэй, профсоюзай, комсомолой болон ниитын бусад эмхинүүдые эдэбхижүүлхэ, тэдэнэй үүргэ улам дээшэлүүлхэ тухай партиин заабариие КПСС-эй областной комитет сэхэ шууд баримталан бэелүүлһэн байха юм.

«...Партийна бүхы эхин организацинуудай дайшалхы шадабариие дээшэлүүлгэ хадаа онсо удха шанартай байна. Партийна комитедүүд хадаа тэдэндээ батаар түшэглэхэ, тэдэнэйнгээ ябуулдаг парти доторой хүдэлмэри һайжаруулха, ажалшадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха хэрэгтэнь туһалха ёһотой» гэжэ КПСС-эй ЦК-гай тоосоон тушаа партиин XXIII съездын абаһан тогтоол дотор заагданхай. Тэрэ тогтоолые бэелүүлэн, партиин обком, горком болон райкомууд партийна эхин организацинуудай секретарьнарай тушаалда хүнүүдые шэлэн абаха асуудалда, тэдэнэрэй һуралсал эмхидхэлгэдэ, парти доторой ба ниитэ-политическэ хүдэлмэриин һайн дүй дүршэл шэнжэлхэ, согсолхо, саашань нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа ехээр хандуулаа гээшэ. Тиигэһэнэй ашаар үйлэдбэриин, ниитын ажабайдалда, ажахын, соёл культурын байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ партийна эхин организацинуудай нүлөөлдэг үүргэнь эли бодо үргэдэһэн, коммунистнуудай эдэбхи улам дээшэлһэн, олониитэ ажалшад ба партийна организацинууд хоорондын холбоон улам бэхижэһэн зэргэтэй.

Тоосоото үедэ областной партийна организациин бүридэл 2596 хүнөөр олошорһон байна. Ургалтань 7,3 процент болоно. Иигэжэ мүнөө үедэ областной партийна организаци 36383 гэшүүдһээ, 1814 КПСС-эй гэшүүндэ кандидадһаа бүридэжэ, хамтадаа 1117 эхин организаци болон эмхидэнэ. Партийна томо 120 организаци парткомтой. Тэдэ томо парторганизацинууд дотор цехүүдэй 836 эхин организаци, партийна 904 бүлэг хүдэлжэ байдаг. Тоосоото үедэ партийна 123 эхин организаци шэнээр эмхидхэгдээ бшуу.

Республикын диилэнхи олон коммунистнууд промышленна болон хүдөө ажахын үйлэдбэриин, соёл культурын, эрдэм наукын шиидхэхы газарнуудта хүдэлжэ байдаг. Бүхы коммунистнуудай 35,5 процентнь промышленность, барилга, транспорт ба хэлхеэ холбооной предприятинууд дээрэ, 22,6 процентнь колхоз болон совхозуудта хүдэлнэ. Колхоз болон совхозуудта хүдэлдэг бүхы коммунистнуудай 30-һаа үлүү процентнь хүдөө ажахын гол һалбари болохо мал ажалда хабаатай хүдэлмэри хэжэ ябадаг шуу.

Партийна эхин организацинуудай хүдэлмэри һайжаруулха талада КПСС-эй ЦК-гай абаһан, «Ярославска городской партийна организацида партийна суглаа үнгэргэдэг дүршэл тухай» тогтоол ехэ удха шанартай байгаа. Энэ тогтоолһоо зүб тобшолол хэһэн олонхи партийна организацинуудта хамтаараа ударидаха орган бологшо партийна суглаанай үүргэ улам дээшэлөө, абтаһан шиидхэбэринүүдэй аша туһань, үрэ дүнгынь һайжараа, шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэлгэ үргэнөөр дэлгэрдэг болоо. Эдэ бүгэдэ ушарнууд партийна эхин организацинуудай үүргые, нэрэ хүндые улам үргэхэ хэрэгтэ һайнаар нүлөөлөө гээшэ.

Эмхидхэлэй болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулдаг онол аргаяа саг үргэлжэ нарижуулан һайжаруулжа байдаг, дүй дүршэлөөр баян болоһон, бусад партийна организацинуудта жэшээ харуулдаг партийна эхин организацинууд манда яһала олон бии байна.

Жэшээ болгон Улаан-Үдын «Электромашина» заводой партийна организациие баримталая. Энэ заводто шэнэ техникэ нэбтэрүүлхэ, технологи нарижуулан һайжаруулха, үйлэдбэриин ашаг үрэ үгэлгые дээшэлүүлхэ зорилгоор ехэ хүдэлмэри бүтээгдэнэ. Энэ бүхы хүдэлмэри эмхидхэлгэдэ цехүүдэй партийна организацинууд, партийна бүлэгүүд шиидхэхы һуури эзэлнэ. Тэдэнэй ажал ябуулгые партийна бюро зүбөөр эмхидхэн хүтэлбэрилдэг юм.

Тус парторганизаци олон үнэтэ үүсхэлнүүдтэ эхи табидаг, шэнэ түрүү юумэнүүдые нэбтэрүүлхэ хэрэгые эдэбхитэйгээр дэмжэдэг байха. Заводой бүтээһэн хэдэн зүйлнүүд гүрэнэй дээдэ шатын шанарай зэргэдэ хүрэнхэй гэжэ хэлэгдээ һэн. Энэмнай дааһан хэрэгтээ тон харюусалгатай байхаар коллективэй дунда заводой партийна организациин ябуулһан хүдэлмэриин үрэ дүн болоно бшуу.

Бэшүүрэй аймагай Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой партийна организаци эмхидхэлэй болон политическэ ехэ хүдэлмэри ябуулдаг юм. Совхозой коммунистнууд үйлэдбэриин шиидхэхы участогууд дээгүүр хубаарилан табигданхай, партийнабэшэ нүхэдтөө үльгэр жэшээ харуулан ажалладаг, үйлэдбэриин ба ниитын хэрэг бүтээлгын түрүү зэргэдэ ябадаг юм. Агитатор болон политинформаторнууд эдэбхитэйгээр хүдэлдэг, тэдэнэй хэһэн хөөрэлдөөн олоной анхарал ходо татасатай байдаг шуу. Совхозой ажалшадай дунда социалис мүрысөөн һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Үйлэдбэриин түрүүшүүлые материальна ба моральна талаар урмашуулгын янза бүриин арга шадамараар хэрэглэгдэдэг байна. Тиигэжэл тус совхоз табан жэлэй түсэб бүхы талаарнь дүүргэжэ шадаа.

Авиационно заводой, Яруунын совхозой, Хяагтын аймагай «Родина», Зэдын аймагай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ, Түнхэнэй аймагай «Сибиряк», Улаан-Үдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ, Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай партийна организацинуудай ажал ябуулгада ухамай шадамар, үүсхэлтэ хэрэгүүд олон.

Гэбэшье эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэри һулаар эрхилдэг, захиргаанай ажахын ажал ябуулга хинаха эрхээ гүйсэд хэрэглэжэ шададаггүй, үйлэдбэриин ажабайдалда, ажалшадые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри эрхилэлгэдэ мүртэйгөөр нүлөөлдэггүй партийна организацинууд үшөөл бии гээшэ. Илангаяа модоной промышленностиин, барилгын эмхинүүдэй партийна организацинуудай хүдэлмэридэ дутагдалнууд олон. Бүдүүлигээр ажалай журам эбдэхэ, техникэдэ ээзн бусаар хандаха, барилгын материалнуудые гамгүйгөөр гаргашалха ёһо бусын ушарнуудые, ажалай хангалтагүй эмхидхэлые, муу шанартай хүдэлмэриие зарим партийна организацинуудай обёордоггүй, нюдэ балай байдагынь тон гэмшэлтэй.

Партийна организаци бүхэн хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ, илангаяа залуу коммунистнуудые хүмүүжүүлгэдэ анхаралаа онсолон табижа шаданагүй.

Партиин райкомуудай хүдэлмэриин онол аргануудые, оншые нарижуулха талада КПСС-эй ЦК-гай 1968 оной сентябрь һарада абаһан «Липецкэ областиин партиин Добринска райкомой хүдэлмэри тухай» тогтоол ехэ удха шанартай байгаа. КПСС-эй ЦК-гай энэ тогтоол бэелүүлэн, партиин областной комитет тоосоото үедэ партиин райкомуудые бэхижүүлхэ, арадай ажахы болон соёл культурын хүгжэлтые ударидаха талаар тэдэнэй ажал ябуулгые һайжаруулха, партийно-политическэ хүдэлмэри эрхилхэ хэрэгтэ горитой анхарал хандуулаа гээшэ. Тиихэдээ партийна хүтэлбэриин арга дүршэл, онол шадабариие улам нарижуулха, оншотой болгохо гэжэ оролдоо.

Энээнэй ашаар партиин олон райкомуудай ажал ябуулгань һонор, тодорхой, эрид шууд, гол зорилготой болонхой, гүрэнэй болон ажахын органуудые тэдэнэй зүгһөө һолихо ябадал нилээд үсөөрөө. Иимэнүүдэй зэргэдэ КПСС-эй Зэдын, Кабанскын, Түнхэнэй, Яруунын, Загарайн, Октябрьска райкомууд оролсоно. Партийна организацинуудай дайшалхы шадабариие дээшэлүүлхэ, коммунистнуудай, бүхы ажалшадай политическэ ба үйлэдбэриин эдэбхи улам далижуулха, кадрнуудые һургаха, хүмүүжүүлхэ, эдэбхи үүсхэл дэмжэхэ болон хүгжөөхэ асуудалнууд хадаа манай шиидхэхы гол зорилгонууд мүн гэжэ ходо ойлгожо байдаг шуу.

Шиидхэхы гол зорилгоёо зүбөөр тодорхойлоод, тэрэнэй шиидхэлгэдэ бүхы анхаралаа табижа, горитой амжалта туйлажа шададаг партиин райкомуудые олоор жэшээлэн харуулжа боломоор.

Жэшээнь, партиин Кабанскын райком эдэ жэлнүүдтэ үйлэдбэри томодхохо, тусхай шэглэлдэ оруулха зорилго эрид шууд, сухариггүйгөөр шиидхэжэ шадаа. Мүнөө бэшэ аймагуудай эндэһээ һургаал абамаар юумэн олон бии гээшэ. Партиин Зэдын райком аймагайнгаа шиидхэхы шэнжэтэй һалбари болохо хонин ажал хүгжөөлгэдэ анхарал онсо табяа. Тиигэжэ үнгэрһэн табан жэлэй туршада аймаг дотор хониной тоо толгой 46 процентээр олон болоо, хониной мяха абалга 20,6 процент, нооһо — 14,5 процент дээшэлээ.

Гэбэшье КПСС-эй олон райкомуудай хүдэлмэридэхи горитой дутагдалнууд үшөө усадхагдаагүй байһаар гэжэ районно партийна конференцинүүд дээрэ тэмдэглэгдээ һэн. Жэшээнь, Хэжэнгэ ба Хоридо болоһон конференцинүүд дээрэ үгэ хэлэһэн делегадууд партийна эхин организацинуудта анхаралаа хүсэд хандуулнагүй, хүтэлбэрилхы кадрнуудта эрилтэ һулаар табигдана гэжэ партиин райкомуудые шүүмжэлһэн байна. КПСС-эй райком хадаа колхоз, совхозуудые, предприятинуудые халирхайгаар хүтэлбэрилнэ, холын хараата асуудалнууд ёһотоор шиидхэгдэнэгүй гэжэ Баргажанай аймагай партийна конференци дээрэ шүүмжэлэл гараа һэн.

КПСС-эй зарим райкомууд совет болон ажахын органуудай харюусадаг юумые хэхэеэ һанадаг буруу заншалһаа үшөө хахасаагүй байһаар. Иимэ ябадал мүнөө үедэ бүришье харша, зохихогүй зүйл мүн шуу. Мүнөө илангаяа гүрэнэй болон ажахын байгуулалтын ямаршье участогуудые хэрэг һайн мэдэхэ, бэлэдхэл һайнтай, эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлдэг кадрнуудаар гүйсэд хангажа шадаха арга боломжын бии болоод байхада энэмнай тон таарахагүй ушар болоно бшуу.

Райкомуудай эдэ алдуунуудаа заһаха ябадалдань туһалха зуураа, КПСС-эй обком кадр эрхилхэ хэрэг улам гуримшуулха гэжэ ходо анхаралаа табижа байгаа. Энэмнай бүхы эмхидхэлэй хүдэлмэридэхи гол шухала хубинь болоно бшуу. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай кадрнууд эли бодо ургаа гээшэ.

Элидхэлшэ саашань үгээ үргэлжэлүүлхэдээ, партийна органуудай номенклатурада ородог кадрнуудые шэлэн абалгын, хубаарилан табилгын ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин мүнөөнэй байдалые алишье талаһаань гүнзэгыгөөр шэнжэлэн харуулба.

Парти ба правительствын Директивэнүүдэй, КПСС-эй обкомой болон республикын Министрнүүдэй Соведэй шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые шалгаха талаар арадай хиналтын органууд ехэ хүдэлмэри бүтээнэ. Үргэн ниитэ хүдэлмэришэд, колхознигууд болон интеллигенцидэ түшэглэн, эдэ органууд, үнэхөөрөө, олониитын хабаадалгатай хиналта эмхидхэнэ, зөөридэ ээзн бусаар хандагшадтай, урилтэ хэгшэдтэй, албан хойрог ааша гаргагшадтай эбсэшэгүй тэмсэл хэнэ.

Тоосоото үедэ КПСС-эй обком Соведүүдэй хүдэлмэри саашадань һайжаруулха зорилгоор хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые абаһан байна. Соведүүдэй ниитэ-эмхидхэлэй хүдэлмэри зарим тэды һайжараа.

Гэхэтэй хамта совет органуудай хүдэлмэридэхи ехэ дутагдалнууд тушаа хэлэнгүй гаража болохоор бэшэ. Тэдэнэй зариманиинь ажахын ба культурын хүгжэлтын үндэһэн шухала асуудалнуудые тоб байса шиидхэжэ шаданагүй, колхозой хүтэлбэриин демократическа үндэһэн гуримые хазагайруулдаг баримтануудые обёордоггүй байна. Тиихэдэ гэр байрын, худалдаа наймаанай, ажаһуудалай ба культурна хангалгада хабаатай барилганудай ябаса һулаар хинагдана. Зарим аймагуудай сельскэ болон поселогуудай, илангаяа Зэдын, Яруунын, Хэжэнгын аймагуудай Соведүүд хүн зоной культурно-ажаһуудалай эрилтэдэ хабаатай асуудалнуудые һанаһанда хүрэмөөр шиидхэдэггүй байһаар.

Республикын профсоюзай организаци ехэшье, олоншье янзын хүдэлмэри ябуулна. Тэдэнэр социалис мүрысөө, коммунис ажалай түлөө хүдэлөө дэлгэрүүлгэдэ анхаралаа ехээр хандуулдаг болоо. Мүнөө үедэ социалис мүрысөөндэ 258 мянга гаран хүн гэхэ гү, али үйлэдбэри дээрэ хүдэлжэ ябагшадай 87 процентнь хабаадана. Тиихэдэ коммунис ажалай хүдэлөөндэ 140,5 мянган хүн элсүүлэгдэнхэй.

Гэхэ зуура профсоюзай организацинуудай хүдэлмэридэ дутагдалнууд, алдуунууд үгы гэжэ хэлэхын аргагүй. Предприятиин, колхоз, совхозой экономикын байдал мэдэдэггүй, коллективна договорой дүүргэлтэ шалгадаггүй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулдаггүй профсоюзай комитедүүд үшөөл олон гээшэ.

«Комсомолые хүтэлбэрилхэ талаар Красноярска хизаарай партийна организациин хүдэлмэри тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол бэелүүлэн, республикын партийна организацинууд тоосоото үедэ комсомолой эмхинүүдэй хүдэлмэридэ анхаралаа һайса табяа. Комсомолой хүтэлбэрилхы кадрнуудай дунда коммунистнууд нилээд олон болоо.

Тоосоото үедэ областной комсомольско организацидамнай 23 мянган залуу үетэн шэнээр абтажа, хамтадаа 84 мянга шахуу гэшүүдһээ бүридэнэ. Республикын арадай ажахын алишье һалбарида комсомолшууд хүдэлнэ. Эдэбхи үүсхэл гаргана, шэнэ юумэндэ эхи табина. Комсомолой организациин ажал ябуулгые партийна организациин зүгһөө зүбөөр хүтэлбэрилһэн лэ газарта комсомолшууд залуушуулые бодотоор ударидана, эмхидхэлэй ба хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Комсомолой организацинуудые хүтэлбэрилхэ хэрэг саг үргэлжэ һайжаруулжа байха шухала, залуу кадрнуудые нэтэрүүгээр, анхаралтайгаар хүмүүжүүлхэ, эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэриин дүй дүршэл тэдэндэ дамжуулан үгэхэ гээшэ гол хэрэг болоно. Тиихэдэ комсомольско организацинуудые партийна хүсөөр бэхижүүлхэ асуудалда онсо анхарха шухала.

Партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэриин асуудалаар хэлэһэн үгэнүүдээ согсолоод байхадаа, партиин обкомой, горкомой, райкомуудай хүдэлмэриин дүршэл, оншо тодхолые саашадань улам нарижуулха, эмхидхэлэй хүдэлмэриин шанар һайжаруулха, тиихэдэ гол түлэб кадрнуудые шэлэн абаха, хүмүүжүүлхэ, парти ба правительствын Директивэнүүдэй дүүргэлтэ эмхидхэхэ, шалгаха хэрэг гол удхань байха ёһотой гэһэн зорилго тодорхойлһон тобшолол хэмээр болоно.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИ

Партиин XXIII съездын, ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон, партиин обком үзэл сурталай хүдэлмэриие оролдосотойгоор һайжаруулаа. Энэ асуудал шиидхэлгэдэ В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бэлэдхэл ба үнгэргэлгэ, партиин шухалын шухала теоретическэ, политическэ документнүүд: «В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо» гэһэн КПСС-эй ЦК-гай Тезисүүд, «Ленинэй хэрэг хүгжэн дэлгэрнэ, илан мандана» гэһэн Л. И. Брежневэй элидхэл, тэрэшэлэн коммунис болон хүдэлмэришэдэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй (1969 он) материалнууд ехэ туһа хүргөө һэн.

Областной партийна организацидахи партийна гэгээрэлэй һургуулинуудта мүнөө жэл 56 мянган коммунист ба партийнабэшэ эдэбхитэд һуралсана, арадай университедүүдтэ, экономико шудалха, мүн бусад эрдэмэй кружогууд болон семинарнуудта 40 мянган хүн хабаадана. Республикын районуудта партийно-ажахын эдэбхитэдэй 15 һургуули хүдэлнэ.

Саашань тоосоото элидхэл дотор партийна гэгээрэлые һайнаар эмхидхэһэн эли тодо жэшээнүүд хэлэгдээ.

Зарим партийна комитедүүд, ВЛКСМ-эй обком комсомолшууд болон залуушуулай политическэ һуралсалые эмхидхэхэ хэрэгтэ ёһото анхаралаа үшөөл хандуулнагүй. Комсомолой политһургуулинуудта хэшээлнүүд таһалдана, удхань һайн бэшэ. Хэжэнгын, Хяаттын районуудта комсомолшуудай политкружогуудай хахадһаа олон бэшэнь лэ саг үргэлжэ хүдэлдэг байха юм.

Партийна, комсомолой политгэгээрэлые эмхидхэлгэдэхи эдэ болон бусад дутагдалнуудые усадхаха гээшэ партиин обкомой, горкомой, райкомуудай, бүхы партийна организацинуудай хойшолуулашагүй зорилго мүн.

Тоосоото үеын туршада ажалшадай дунда ябуулагдадаг олониитэ политическэ хүдэлмэриин хэмжээн дээшэлээ. КПСС-эй обком политическэ агитациие һайжаруулгада партийна организацинуудай анхарал хандуулжа байгаа, үйлэдбэриин коллективүүдэй дунда, ажалшадай ажаһуудаг газарта хүн зондо мэдээсэл хүргэжэ байха, тэдэниие парти, правительствын шухала шиидхэбэринүүдтэй танилсуулжа байха зохихо гурим байгуулагдаа.

Олон предприятинууд, эмхи зургаанууд, колхозууд болон совхозуудта политическэ мэдээсэл үнгэргэхэ тусхай үдэр, саг тоггоогдонхой. Энээнэй ашаар олонхи ажалшадые политическэ мэдээсэлээр хангажа байха арга олдоо.

Теэд ажалшадай дунда ябуулагдадаг политическэ хүдэлмэриие эмхидхэлгэдэ горитойхон дутагдалнуудай байһаниие үсөөн бэшэ баримтанууд гэршэлнэ.

Олон партийна организацинууд «Партийно-политическэ мэдээсэлэй байдал ба тэрэниие һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай 1969 оной февралиин 7-ной тогтоолые үшөөл хангалтагүйгөөр дүүргэнэ.

Республика доторнай политическэ ба научна эрдэм дэлгэрүүлхэ хүдэлмэриие «Знани» бүлгэмэй 490 эмхинүүд ябуулна.

Гэбэшье «Знани» бүлгэмэй эмхинүүдэй арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй. Эрдэмтэдэй, дээдэ һургуулинуудай багшанарай, арадай ажахын эрдэм ехэтэй мэргэжэлтэдэй горитойхон хубинь энэ хүдэлмэридэ хабаадуулагданагүй.

Гүрэнэй түсэбүүдые болзорһоонь урид дүүргэхэ хэрэгтэ, ажалшадые элсүүлхэ, ажалша коллективүүдые бүридүүлэн жагсааха, хүмүүжүүлхэ зорилгые шиидхэлгэдэ социалис мүрысөөн туйлай ехэ үүргэ дүүргэдэг байна. Энээниие хараадаа абан, партиин областной комитет тоосоото үе соо мүрысөөе һайнаар хүтэлбэрилдэг болохо талаар хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые абаһан байна. Социалис мүрысөөе һайнаар хүтэлбэрилдэг болохо асуудалнууд партиин обкомой, районно, городской комитедүүдэй пленумүүд, бюро дээрэ саг үргэлжэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан юм. Промышленностиин, транспортын, колхозуудай, совхозуудай, барилгын, ажаһуудал хангалгын ба худалдаа наймаанай түрүүшүүлэй республиканска, районно зүблөөнүүд болоо.

Тоосоото үеын туршада соёл культурын эмхи зургаанууд олошороо, материальна эд хэрэгсэлээр баяжаа, соёлшодой мэргэжэл, шэнжэ шанар һайжараа. Энээнэй ашаар тэдэнэй хүдэлмэриин хэмжээн дээшэлээ.

Районуудай, колхоз болон совхозуудай түб һууринда «Ажахынуудай соёл культурын үдэрнүүд», Улаан-Үдэ хотодо аймагуудай «Соёл культурын үдэрнүүд» боложо, аймагуудай экономико болон соёл культурын туйлалтануудые городой ажалшадта харуулхэ гэхэ мэтэ соёл сурталай хүдэлмэри үргэнөөр дэлгэрээ. Республикын районуудта «Литература болон искусствын үдэрнүүд» боложо байгаа. Хүдөөгэй ажалшадай урда артистнууд, уран зохёолшод бэлиг шадабаряа харуулдаг һэн. Энэ хадаа уран зохёолшод, артистнарай тоосоон болодог бэлэй.

Малшадые культурно-ажаһуудалай талаар хангахын тула соёл сурталай хүдэлмэри нэгэдхэгдэмэл түсэбэй ёһоор ябуулха гэһэн Хориин районой Онинборск тосхоной интеллигенциин эдэбхи үүсхэл хадаа соёлой эмхи зургаануудай хүдэлмэридэхи шэнэ үүсхэл мүн. Ажалшадта кино харуулха хэрэг һайжараа, тусхай темэтэй кинофестивальнууд үнгэргэгдөө.

Гэбэшье культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриин ябаса, илангаяа хүдөөдэ хангалтатай гэхын аргагүй. Зэдын, Хурамхаанай, Яруунын, Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын районуудай зарим культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд хүн зоной дунда культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри муугаар ябуулна, кино харуулхаһаа ондоо ашаг ехэтэй хүдэлмэри ябуулагданагүй. Тусхай тухеэрэлгэгүй һуурин тосхонуудта кино харуулха ябадалые һайжаруулха шухала.

Коммунис хүмүүжүүлгын зорилгые дүүргэхэ хэрэгтэ литература болон искусство шухала үүргэ дүүргэнэ. Тоосоото үе соо республикын уран зохёолшодоор В. И. Ленинэй мүнхэ дүрсые харуулһан, граждан болон Эсэгэ ороноо хамгаалгын дүлэтэ жэлнүүдые, манай үе сагай хүнүүдые харуулһан хэдэ хэдэн һонирхолтой зохёолнууд бэшэгдээ. Иимэ зохёолнуудай тоодо «Минии багша Ленин» гэжэ Н. Дамдиновай поэмэ, «Баатар тухай домог» гэжэ Д. Жалсараевай поэмэ орохо байна. «Шэнэ сагай шэнжэ» гэжэ И. Калашниковай роман, «Эдирхэг наһан» гэжэ Б. Мунгоновой туужа олониитын һайшаалда хүртэнхэй.

Композиторнууд хүгжэмэй горитойхон томо зохёолнуудые бэшээ. Тэдэнэй дунда Б. Ямпиловай «Шэдитэ нюуса» гэжэ оперо, «Симфоническа увертюрэ», «Һайндэрэй аялга» оролсоно. Үнгэрһэн жэлэй февральда Москвада Буряадай хүгжэмэй үдэшэнүүд амжалтатайгаар үнгэргэгдөө.

Тоосоото үеын туршада театрнуудай коллективүүдтэ бэлигтэй залуушуул олоор ерээ. Хренниковэй «Шуурган дундуур», Хачатурянай «Спартак» гэжэ балет, Поповой «Булэ» гэжэ драма, Шолоховой «Шэнэ газар хахалагдаа», Шагжинай «Тангариг», Дамдиновай «Доржи Банзаров» гэхэ мэтэ зүжэгүүд харагшадай һайшаалда хүртөө.

Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын театрай Москвада, Монголой Арадай Республикада «Байгал» гэжэ дуу, хатарай ансамблиин айлшалалга амжалтатайгаар үнгэрөө. Ансамблиин коллективтэ «Хүгжэмэй коллективүүдэй бүхэсоюзна харалгын лауреат» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо һэн. Гэхэтэй хамта творческо организацинуудай хүдэлмэридэ горитойхон дутагдалнууд бии. Үзэл сурталай талаар, уран һайханай талаар һула зохёолнууд үсөөн бэшэ гарадаг байна. Хүдэлмэришэн анги, хүдөөгэй ажалшад тухай томо, гүн удхатай зохёолнууд бэшэгдэнэгүй.

Ниитын, социальна талаараа гүн ехэ удхатай зохёолнуудые бэшэхэ талаар творческо союзуудай, искусствын эмхинүүдэй хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ зорилго табигдана.

Тоосоото үеын туршада хэблэл, телевидени, радио саашадаа хүгжөө. Республика доторнай гурбан республиканска, 18 районно газетэнүүд гарадаг. Газетэнүүдэй тираж 16 мянган хэһэгээр олон боложо, хамтадаа 174 мянган хэһэгтэ хүрөө. «Байгал» журналай тираж 12 мянгаһаа 16 мянга хүрөө. Газетэ болон журналнуудта бэшэлгэ мянган хүн бүхэндэ 790-һөө 970 хэһэг болоо. Номой хэблэл жэл бүхэндэ 150 ном, брошюра 600 мянгаһаа олон хэһэгээр гаргана.

Республикын ба районуудай газетэнүүд, тэрэ тоодо «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» партийна эмхидхэлэй, үзэл сурталай хүдэлмэриин, экономикын ба соёл культурын асуудалнуудые халирхайгаар харуулха ушар гаргана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Заримдаа газетэнүүдэй редакцинууд уншагшадта мэдээсэһэн һайн эдэбхи үүсхэл дэлгэрүүлхэ талаар бэгэ оролдосо гаргана, асуудалнуудые хурсаар табинагүй, шүүмжэлхы материалнуудые үсөөнөөр толилно. Бэшэһэн материалнуудайнгаа нүлөө дээшэлүүлхэ талаар хүдэлмэри һулаар ябуулна.

Радио болон телевидениин дамжуулганууд мүн лэ иимэ дутагдалнуудтай, яаруугаар бэлдэгдэжэ, тиимэһээ табиһан зорилгодоо хүрэнэгүй.

Бэшэһэн зохёолнуудта эрилтын һулаар табигдадаг дээрэһээнь номой хэблэлэй гаргаһан зарим номуудай үзэл сурталай, уран һайханай, мүн научна хэмжээнь, тэрэшэлэн номой бүридхэл, гоёолтонь хангалтагүй байдаг. Хэблэлэй управлени эдэ дутагдалнуудые усадхалгада, полиграфическа хэрэгсэлээр хангаха асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, типографиин хүдэлмэриие һайжаруулха хэрэгтэ анхаралаа һулаар табина.

— Манай конференци партиин, бүхы арадай ажабайдалда гайхамшагта үйлэ хэрэг болохо партиин XXIV съездын болохоёо байһан үедэ үнгэржэ байна, — гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ. Манай областной партийна организаци бата нэгэдэлтэйгээр, жагсаалтайгаар, партиин ленинскэ Центральна Комитедые тойрон нягтаар жагсанхай, үзэл сурталай, эмхидхэлэй талаар бэхижэнги партиин съездые угтажа байна. Областной партийна организаци съездээ, түрэл Коммунис партидаа туйлай ехэ зорижолтойгоор ажалай бэлэг бэлэдхэжэ байһан республикын олониитэ ажалшадые ударидан ябана.

Манай орон коммунис байгуулалтын шэнэ шата — юһэдэхи түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй богоһо алхаба. «Социалис үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөһэнэй, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлһэнэй, научно-техническэ дэбжэлтэ туйлажа, ажалай бүтээсын ургалтые хангаһанай үндэһөөр арадай ажабайдалай материальна болон культурна хэмжээень горитойхоноор дээшэлүүлхэ ябадал түсэбтэ табан жэлэй гол зорилго мүн гээд» партиин XXIV съездын Директивэнүүдэй проект дотор заагдана. Партяар хараалагдаһан шэнэ түсэбтэ табан жэлэй асари ехэ зорилгонууд бүхы совет хүнүүдэй зүгһөө гүнзэгы омог баяраар угтагдаа.

Партиин Центральна Комитет Директивэнүүдэй проектые бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табяа. Директивэнүүдэй удха шанарые, уг зорилгые, партиин табиһан асари ехэ хараа түсэбүүдые, шэнэ түсэбтэ табан жэлэй зоригжуулхы холын хараа шутамые ажалшан бүхэндэ ойлгуулха гээшэ бүхы партийна организацинуудай дайшалхы зорилго болоно

СОВЕТСКЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЫН МЭДҮҮЛГЭ

Америкын Холбоото Штадууд Лаосто добтолон ороод, энэ бүрин эрхэтэ гүрэндэ эсэргүү эзэрхэг түримхэй ябуулгануудаа ургэдхэжэл байhаар.

Лаосто эсэргүү зэбсэгтэ интервенциие Советскэ правительство эрид шангаар буруушаана. Энэ хадаа Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин Уставай ёhоор Холбоото Штадуудай уялгануудые өөртөө даажа абаhан болобошье, бүгэдэндэ мэдэрэгдэhэн гуримые, уласхоорондын байдалай гол ёhонуудые США-гай зүгhөө бүдүүлигээр эбдэhэн шэнэ гэмтэ ябадал болоно. США хадаа Индохитадта гуримшуулга хэхэ талаар 1954 оной Женевскэ хэлсээнүүдые, мүн Лаостохи байдалые амгалан ёhоор гуримшуулха hайн үндэhэ hуури боложо үгэhэн, 1962 ондо Лаос тушаа баталан абтаhан Женевскэ хэлсээнүүдые хэрэгсээнгүй гараба.

Вьетнамда олон жэлэй турша соо хэгдэжэ байhан дайн байлдаан, Камбоджодо дайнай ябуулгые үргэдхэлгэ, сайгон-американ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй Лаосто добтолон ороолго, Вьетнамай Демократическа Республикада эсэргүү эзэрхэг түримхэй ябуулгые шангадхалга ба шэнэ харата ябуулгануудые хэхэ заналта—эдэ бухы ябуулганууд хадаа Индохитадай арадуудта эсэргүүгээр американ империализмын ниитэ дээрэнь бэелүүлжэ байhан эзэрхэг түримхэй үйлэ хэрэг болоно.

Холбоото Штадууд дайн байлдаае «вьетнам шэнжэтэй болгохо» политикые убайгүйгөөр бэелүүлхэдээ, Лаосто өөрынгөө түсэбүүдые сэхээр бэелүүлхэ үүргые Сайгоной туhамаршадай засагай сэрэгүүдтэ даалгана, тиихэдээ «азиадуудтай азиадуудай хүсөөр тэмсэхэ» гэжэ hанаашална. Урда Вьетнамай сэрэгүүдые имагтал буудалгын ба ара талын тэдхэлгээр дэмжэлгые хангажа, американ зэбсэгтэ хүсэнүүд «добтолгодо хабаадалгаяа хизаарлана» гэhэн хэбэртэй баталамжанууд Вашингтондо хэлэгдэдэг байна.

Дэлхэйн олониитые худхуулхын тулада хэлэгдэдэг иимэ түхэлэй баталамжануу хэниишье мэхэлжэ шадахагүй. США-гай авиаци ба артиллери үдэр бухэндэ, час бухэндэ добтолго, буудалга хэхэдээ, Лаосой газар дээрэ, хэдэн мянган энгэй хүн зон дээрэ бомбонууд болон томо буугай hомонуудые унагаажа, ухэл болон hандарал ушаруулна. Лаосто Холбоото Штадуудай агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдые хэрэглэлгэдэ ямаршье хизаарлалта хэгдэхэгүй гээд Вашингтондо тусхайтаар мэдүүлэгдэhэн байха юм.

Авиаци болон артиллериие хэрэглэлгэтэйгээр добтолто хуурай газарай сэрэгүүдые хэрэглэн хэгдэhэн добтолгодол адли мүн лэ тиимэ гэмтэ ябадал болоно. Мүнөө хосоржо байhан лаосойхидто гар буугай hомонhоо гү, али авиационно бомбоhоо ухэлгын илгаань ямаршье удха шанартай бэшэ. Эндэ Холбоото Штадууд ямаршье хүнгэлэлтэ хүлеэжэ шадахагүй болоно.

«Өөрыгөө хамгаалха», нүгөөдэ хүршэ оронойнь газар руу урда тээнь добтолон ороhон американ сэрэгүүдэй «аюулгүй байдалые хангаха» гэhэн бодол урдаа баряад, Лаосой газар руу добтолон оролгоёо зүбтүүлхэ гэжэ Холбоото Штадуудай hэдэдэг байhаниинь мүн лэ үндэhэ баримтагүй, үhэрюу зүрюугээр харгадана. Дээрмэшэн ёhоор добтолон орохын тулада ээлжээтэ оронии шэлэн олоходоо, колонизаторнуудай урда тээншье иигэжэ хэлэдэгые дууладаг байгаабди. Уласхоорондын хэрэгүүдтэ иимэ бодолтойгоор хандаха болоо гээшэ hаа, дэлхэй дээрэ хүсэдөөр, зоргоороо аашалалдаан болоjo, аюулгүй байдалтай байhанаа нэгэшье арад мэдэржэ шадахаяа болихо байна. Вьетнамай Демократическа Республикада эсэргүүгээр американ авиаци дахяадшье хэрэглэгдэжэ шадаха гээд США-гай президент Никсон февралиин 17-до болоhон пресс-конференци дээрэ ойлгосотой сэхээр мэдүүлhэн байна бшуу. Бухы юумэн дээрэhээ хаража үзэхэдэ, Холбоото Штадуудай хүтэлбэри хадаа Индохитадта США ямаршье хэhээлтэгүйгөөр ябуулга хэжэ шадаха, американ эзэрхэг түримхэйшүүл хохидохогүй гэhэн хэбэртэйгээр олониитэдэ ойлгуулхые оролдоно.

Энэ хадаа хамагай түрүүндэ Холбоото Штадуудта өөhэдтэнь эгээн лэ хэсүү шанга хойшолонтой байхаар аюултай эндүүрэлгэ болоно гээшэ. США хадаа Вьетнамай Демократическа Республикада эсэргүү агаарай дай үргэнөөр хэhэн байна. Энэ бодолгүй уршагта үйлэ хэрэгынь ямараар дүүрээб гэхэдэ, ДРВ-гэй арадай дура зоригые нугалха гэhэн hанаашалгань хүсэд буруу hүрөө гэжэ hайн мэдээжэ болонхой.

Хойто Вьетнамда эсэргүүгээр сэрэгэй харата ябуулгануудые эдэбхитэй болгожо, өөрынгөө зорилго дүүргэхэ гэhэн США-гай ямаршье түсэбүүд мүнөө лаб буруу hүрэхэл. Вьетнамай Демократическа Республика социалис булын гэшүүн юм. Холбоото Штадуудай эзэрхэг түримхэй ябуулгые сухарюулан сохилгодонь аха дүү вьетнам арадта Советскэ Союз, бусад социалис оронууд туhаламжа үзүүлхэ.

Лаосто Холбоото Штадуудай добтолон ороолго, Вьетнамай Демократическа Республикада эсэргүү харата ябуулгануудые шангадхаха заналтанууд имагтал Индохитадтахи бүхы оршон байдалые саашадань орёо болгожо, мүн Вьетнамда амгалан ёhоной гуримшуулга хэхэ, Лаос болон Камбоджын бэеэ абанги байдаг гурим хангаха зам бэдэрэлгэдэ hаад ушаруулжа шадаха байна. Вьетнам тушаа мүнөө Парижда боложо байhан хэлсээнүүдэй үедэ таатай hайнаар зүбшэл хэхээр США-гай бэлэн бэшэ байhыень американ хүтэлбэриин hүүлшын мэдүүлгэнүүдhээ хаража болохоор. Эдэ бүгэдэ хадаа Индохитадта амгалан ёhоной гуримшуулга хэхые эрмэлзэдэг тухайгаа США-гай тусхай тушаалта хүнүүдэй нэгэтэ бэшэ хэдэг мэдүүлгэнүүдые буруутуулна.

Өөртөө даажа абаhан уласхоорондын уялгануудhаа иимэ хүнгэхэнөөр арсажархидаг Холбоото Штадуудай ябуулганууд гүрэнүүд хоорондын холбооной байгуулагдадаг үндэhэ hуурииe hуларуулна. Уласхоорондын оршон байдалые шэнээр шахардуу шанга болгоhоной түлөө хүндэ хүшэр харюусалгые Холбоото Штадууд бэедээ даажа абана гээшэ. Иимэ ябуулганууд совет-американ харилсаануудта мүр сараа үлөөнгүйгөөр гаража шадахагүйл.

Индохитадай асуудалые шиидхэхын тулада хамагай түрүүндэ американ эзэрхэг түримхэй ябуулгые болюулха, газаа талаhаа хамааралсалгагүйгөөр энэ районой арадуудай өөрынгөө хуби заяае шиидхэхэ национальна бүрин эрхыень бодотоор мэдэрхэ шухала гэжэ Советскэ правительство дахяад онсолон тэмдэглэнэ. Индохитадта амгалан байдал hэргээхэ бодото тодорхой, таарамжатай программа хадаа Урда Вьетнамай Республикын Саг зуурын революционно правительствын 1970 оной сентябриин 17-ной, В... Демократическа Республик... тельствээр дэмжэгдэhэн ма... радхалнууд, тэрэшэлэн ... национальна нэгэдэмэл ... Лаосой патриотическа фрон... радхалнууд болоно.

Эрхэ сүлөөгэй, бэеэ дааа... далай түлөө Индохитадай ... хэжэ байhан үнэн зүб тэмс... скэ Союзай, бусад социали... дай, бүмбэрсэг дэлхэйн эб... далда дуратай бүхы хүсэн... hөө зайлашагүйгөөр ... байхал. Американ эзэрхэг ... ябуулгын шэнээр үргэдхэл... hые Советскэ Союз хэрэгс... гаража шадахагүй байна. ... Вьетнамай Республикада ... хуулита эрхэеэ хамгаалан... эрмэлзэлгэнүүд болон хү... лүүлхын түлөө тэмсэжэ бай... дохитадай патриодуудта ... бүхы шухала туhаламжа ... шье үзүүлхээр бэлэн байна.

Вьетнамай, Камбоджын ... Лаосой арадуудай үнэн зүб ... илан мандаха байhаниинь ...

Монголой арадай хубисхалай 50 жэлэй ойдо

ТҮҮХЭТЭ ГАЗАР

МНРП-гэй эмхидхэн байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойе монгол арад байгша оной мартын 1-дэ тэмдэглэхэнь. Энэ үдэр Хяагта хотын (Троицкосавск байhан) түүхэтэй нягта холбоотой. Юуб гэхэдэ, МНРП-гэй нэгэдэхи съезд эндэ болоhон шуу.

...1920 оной эхеэр Сүхэ-Баатар Хяагта шадар нюусаар хилэ дабажа гараад, Дальне-Восточно республикын (ДВР) газар дээрэ ерэhэн байба. Өөрынгөө нүхэдэй аюулгүй байдал хангахын тула Сүхэ-Баатар монгол хубсаhаяа ород хубсаhаар hэлгэжэ үмдэhэн юм. Тиихэдээ Сүхэ-Баатар ДВР-эй дэргэдэхи РСФСР-эй консул О. Ю. Масткенец, Троицкосавскда ажаhуугша Лубсан Цыренов гэгшэдтэ нюусаар байрладаг hэн. Тэрэ Иройска хадын алта малтадаг газарта Цыреновтэй үшөө 1913 ондо уулзаhан, танилсаhан байгаа. Сүхэ-Баатар таниха хүнтэйгөө уулзаха, хөөрэлдэхэ гэhэн зорилготой байгаа юм бээ. Энээн тушаа Лубсан Цыреновэй hамган Бүтэд иигэжэ бэшэhэн байдаг. «Манай гэр Бургуутуйн эгээн үндэр добо дээрэ байгша hэн. Тиимэhээ бухы город альган дээрэ байhандал харагдагша бэлэй. Сүхэ-Баатар манай адрес мэдээд, хоёр монголтой хамга ерээ hэн. Хани халуун уулзалга болоо. Айлшадтаа буряад ёhоор сайгаа шанажа, hүүлээрнь бууза хэжэ хүндэлhэн байхабди. Сүхэ-Баатар манайда байрлаха, түрүүшээр Эрхүү, hүүлээрнь Москва ошохо гэжэ уданшьегүй мэдээ hэм». Мүнөө тэрэ гэр соо Сүхэ-Баатарай музей нээгдэнхэй.

Город соо саг зуура байрлаhанай удаа Сүхэ-Баатар Коминтерны түлөөлэгшэ И. А. Соковиковтой хамта Верхнеудинск (мүнөө Улаан-Үдэ) ошохын тула Усть-Кяхтаhаа гараhан байгаа. Тэндэhээ пароходоор Верхнеудинск ерэхэдэнь, Х. Чойбалсан, ДВР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр Б. Шумяцкий, ДВР-эй Министрнүүдэй Совэдэй хэрэгүүдые эрхилэгшэ Н. Буртман гэгшэд угтаа. Монголой делегациин бүхы гэшүүд Верхнеудинскда сугларба. Эрхүү хотодо хэлсээнүүдые хэхэ гэhэн Б. Шумяцкиин дурадхалые дэмжэжэ, бүхы делегацинь поездоор Эрхүү ошоо. Сүхэ-Баатар Эрхүүдэ Совет засагай, Коминтерны, 5-дахи Армиин командованиин түлөөлэгшэдтэй хэлсээнүүдые хээд, 1920 оной ноябриин 18-да Верхнеудинск бусажа ерэhэн юм. Тэндэhээ мори тэргээр Троицкосавск бусажа ерэhээр, Балимсо, Пунцак гэжэ нүхэдтэйгөө хамта партизанска отрядуудые эмхидхэхэ гэhэн шиидхэбэри баталан абаа бэлэй.

1920 оной эсэстэ, мүн 1921 оной январь hарада Сүхэ-Баатар, Х. Чойбалсан, Д. Лосол болон бусад ороноо дарлалтаhаа сүлөөлхын түлөө монгол армиие тэмсэлдэ бэлдэхэ, МНРП-гэй нэгэдэхи съездые зарлаха тушаа асуудалаар эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулhан байна. Тиихэдэ комсомол ябаhан П. Н. Эдинг гэгшын hууhан Бимбаевай гэртэ (мүнөө Шишкинская, 2) съездэ бэлдэхэ бүхы асуудалнуудые зүбшэн хэлсэhэн юм. 1921 оной февраль hарада Сүхэ-Баатар хэдэ хэдэн зүблөөнүүдые үнгэргөө hэн. Тэдээндэнь 10—12 хүн, заримандаа 15 хүншье хабаададаг бэлэй.

Троицкосавскда Дулма Сандаковна Бимбаевагай гэртэшье заседаниинууд үнгэргэгдэдэг байгаа. Энэ эхэнэр иигэжэ бэшэнэ: «Тиихэ үедэ бидэ Троицкосавскда hуудаг hэмди. Минии үбгэн монгол нүхэд олонтой hэн. Манай городто ерэhэн монголшууд оршуулагшадта хэрэгтэй болоходоо минии нүхэртэ хандадаг юм hэн. Сүхэ-Баатар нүхэдтэеэ манайда ходо ерэжэ, үни удаан хөөрэлдэдэг бэлэй. Чойбалсан, Билэгсайхан, Данзан болон бусадые hанагшаб. Сүхэ-Баатар түрүүн ерэхэдээ, манайда нюусаар байдаг hэн. Хэрбээ танигдаагүй хүнэй ерээ hаань, нүгөө үүдээрээ газаашань гаргажа, сарай соо хоргодуулдаг бэлэйбди. Монголой революционернүүд манайда сугларжа, зүблөө хэдэг байгаа. 1920 оной февраль hарада ходол сугларжа байгаа агша hэн».

Энэ сагhаа хойшо 50 жэлэй үнгэрhэн хойно, 1971 оной февралиин 22-то монгол арадай хубисхалша намгиин ЦК-гай үзэл сурталай таhагые даагшын орлогшо Б. Лигуу түрүүтэй Монголой делегаци Хяагта город дахяад ерэбэ. КПСС-эй Буряадай обкомтой хэлсэhэнэй ёhоор, МНРП-гэй 50 жэлэй ойдо зорюулагдаhан научно-теоретическэ конференци үнгэргэхэеэ эдэнэр ерэhэн байна.

Партиин Буряадай обкомой секретарь А. А. Бадиев хуряангы үгэ хэлэжэ, научно-теоретическэ конференци нээбэ. Эндэ хэдэ хэдэн элидхэлнүүд шагнагдаба. Марксистско-ленинскэ үзэл сурталай Монголдо илан мандаhан тухай МНРП-гэй ЦК-гай партиин түүхын институдай секторые даагша А. Минис элидхэл хэбэ. «Монголдо марксис парти байгуулхын түлөө тэмсэл, МНРП-гэй I съезд» гэhэн элидхэл МНРП-гэй Сэлэнгын аймкомой секретарь С. Жамсаран хэhэн байна.

Совет-монгол арадуудай аха дүүгэй хани барисаан тухай КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь А. А. Бадиев элидхэл хээ. Түүхын эрдэмэй доктор, багшанарай институдай доцент Д. Улымжиев — «МНРП — монгол арадай дайшалхы манлай» гэhэн элидхэл хэбэ.

Монголой айлшад, Буряадай республикын түлөөлэгшэд Сүхэ-Баатарай музейдэ орожо хараа. Энээнэй нэгэ таhалга совет-монгол хани барисаанда зорюулагданхай. Крупскаягай нэрэмжэтэ үйлсэдэ байдаг гэртэ эдэнэр орожо хараа. 1921 оной мартын 1—3-да эндэ МНРП-гэй I съезд болоо hэн.

Хяагта городой ажалшад аха дүү монгол арадай түүхэтэй холбоотой бүхы юумые нарин нангинаар хадагалжа байдаг юм.

А. КОНСТАНТИНОВ,
В. САМАРЕНКО.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрүүшын рядта Монголой делегациин гэшүүд—Дорж-Рэнцэн, Мандаа, Ичинхорлоо.

ЛЕКЦИНҮҮД ОЛООР УНШАГДАНА

НЮТАГ НЮТАГАЙ hОНИН

Арад зониие коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ лекцинүүд болон хөөрэлдөөнүүд ехэ удха шанартай юм. Энэ хэрэгтэ манай аймагта нилээд олон хүн хабаадуулагданхай. Жэшээлхэдэ, аймагай «Знани» бүлгэмдэ 10 эмхи бии, тэдээндэ 70 гэшүүн тоологдоно. Гадна КПСС-эй райкомой штатнабэшэ лекторнуудэй бүлгэм 18 хүнhөө бүридэнэ. Эдэнэр 1970 оной турша соо хамта 746 лекци уншаhан байна. 475 лекци «Знани» бүлгэмэйхид уншаа. Колхозуудта 274, тэрэ тоодо 58 лекци хүдөө ажахын темэдэ зорюулагдаба.

Манай лекторнуудэй дунда нүхэд Б. М. Марзаев, Х. А. Соболев, Н. С. Базаров ба бусад гүнзэгы удхатай лекцинүүдые уншажа, шагнагшадай зүгhөө магтаалда хүртэдэг.

Аймагай ажалшадай дунда лекцинүүд болон хөөрэлдөөнүүдые агитаторнууд, политинформаторнууд олоор үнгэргэнэ. Мүнөө манай аймагта 56 политинформатор, 75 агитатор хүдэлнэ. Тэдэнэр парти, правительствын hүүлшын тогтоолнуудаар болон бусад материалнуудаар уншалгануудые, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ.

hүүлэй үедэ эндэмнай «лекторэй пятница» үнгэргэгдэдэг болонхой. Энэ үдэр лекторнууд колхоз, эмхи зургаануудаар ябажа, элдэб темэнүүдтэ зорюулан лекцинүүдые уншадаг. Энэнь ажалшадай зүгhөө ехэтэ hайшаагдаа.

Гадна лекци уншалга зарим газарнуудта үшөө дутуутай... нинэй нэрэмжэтэ, «Комму... колхозуудай партийна орг... цинууд энэ ажалда үшөө ... анхарал хандуулна. Агитато... литинформаторнуудай ... hулаар ударидана. Залуу... зорюулагдаhан, мүн эконом... уласхоорондын байдал туха... мэнүүдээр лекцинүүд үсөө ... шагдана. Гадна зарим кол... дай, эмхи зургаануудай ху... рилэгшэд ажалшадай дунд... ци, элидхэлнүүдые унша... байха юм.

hүүлэй үедэ Ахын аймагай ... торнууд үнгэрhэн табан ... дүнгүүд тухай лекцинүүд... хи зургаануудаар, колхоз... уншажа байнхай.

В. ГАЛСАНО...
хүдөө бэшэгш...

НЮТАГАЙ АРТИСТНАР АЛЬГА ТАШУУЛА...

Хурамхаанай аймагай Дэрээнэй совхозой түб hууринай соёлой байшанда Ц. Шагжинай «Тангариг» гэжэ зүжэг түрүүшынхеэ амжалтатайгаар табигдаба. Тэрээниие Дэрээнэй арадай театрай режиссер, БурАССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Владимир Баторов найруулан табяа. Соёлой байшан соо багтахала болитороо сугларhан зон нютагайнгаа театрай табиhан шэнэ зүжэгые тон hайнаар угтажа, нэрьемэ альга ташалгаар артистнартаа баярые мэдүүлбэ.

Гол рольнуудтань соёлой байшангай директор **Жан Балданов** (Шоно), механизатор **Даша Аюшеев** (Сүгэ), **Софья Цыбикова** (Хорло), **Людмила Шагжиева** (Оюун), комсорг **Цыбикжап Бубеев** (партизан Бата) болон бусад олон нүхэд наадаа. Дүршэлтэй болоhон артистнуудтай хамта залуушуул зүжэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Заримaниинь наhан соогоо эгээл түрүүшынхеэ зүжэгтэ наадажа үзэбэ. Жэшээнь, Людмила Шагжиева, Цыбикжап Бубеев гэгшэд харюусалгатай, хүшэр рольнуудта түрүүшынхеэ наадаhан байха юм.

Арадай театрайхид «Тан... гые» түрүүшынгээ үдэр хоёр... хин харуулаа. Тиигээд удаа... үдэшэнь Улюнхаанай клубта ... руулба.

Зүжэгэй түрүүшынхеэ ... дахада, авторынь, **Цырен Г... тович Шагжин** байлсаа. М... драматург уряалаар ерэhэн ю...

Дэрээнэй арадай театрай ... лектив тус зүжэгөө КПСС... XXIV съездэдэ зорюулна. Тиих... дэ мүн съездые угтуулан, ... акттай зүжэгүүдэй конкурс ... рээндэ соносхогдоо.

Г. РИНЧИНО...

Монгол арадай дайшалхы манлай

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). МНРП-гэй—Монгол арадай дайшалхы манлайн 50 жэлэй ой мартын 1-дэ гүйсэхэнь. Энэ алдарта үдэрые эрхимээр угтахын тулада МНР-эй коммунистнууд, бүхы ажалшад бэлдэжэ байнхай.

Энэ гайхамшаг ойдо зорюулагдаhан баярай суглаанууд, научна ба теоретическэ конференцинүүд бүхы орон дотор болоно. МНРП-гэй табин жэлэй түүхэ хадаа марксизм-ленинизмын бүгэдые илагша hургаалда тэрэнэй хизаарлашагүй үнэн сэхэ байhанай түүхэ, урдань гээгдэнги байhан оронии капиталисбэшэ замаар хүгжөөхэ аргатай байhан тухай Ленинэй агууехэ hургаалые партиин бодотоор бэелүүлгын түүхэ, национальна сүлөөрэлгын түлөө, өөрынгөө Эхэ оронии демократическа ба социалис ёhоор шэнэдхэхын түлөө монгол арадай хэhэн баатарлиг тэмсэлэй түүхэ болоно гээд үгэ хэлэгшэд тэмдэглэhэн байна.

ГДР-эй Министрнүүдэй Советтэ

БЕРЛИН. (ТАСС). Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөнэй февралиин 18—19-дэ Бухарестдэ болоhон тухай ГДР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр О. Винцерэй элидхэлые Германиин Демократическа Республикын Министрнүүдэй Совет өөрынгөө заседани дээрэ зүбшэн хэлсээ.

Европын гүрэнүүдэй амгалан ёhоной харилсаа холбооной аша туhада зорюулан, аюулгүй байдалай асуудалаар ниитэевропын зүблөөндэ бэлдэлгэдэ зүблөөнэй дүнгүүд горитойхон туhа нэмэри болоно гээд Министрнүүдэй Совет тоолоо.

ГДР-эй амгалан ёhоной политикые социалис гүрэнүүдэй талархалтайгаар дэмжэhые, тусхайлбал, уласхоорондын гуримда үндэhэлэн, ГДР-тэй тэгшэ эрхэтэй харилсаа Европын бүхы оронуудай тогтоохо зорилгоор эдэ гүрэнүүдэй хэhэн эдэбхитэй алхамые ГДР-эй Министрнүүдэй Совет мүн лэ үндэрөөр сэгнэhэн байна.

ДАЙН БАЙЛДАА БУРУУШААГШАД ОЛОН БОЛОНО

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Индохитадтахи американ дайн байлдаае болюулха, Зүүн-Урда Азиhаа американ бүхы сэрэгүүдые гаргаха, өөhэдынгөө дотоодынгоо хэрэг өөhэдөө шиидхэхэ арга боломжо энэ районой арадуудта олгохо гэhэн эрилтэнүүд американ конгресстэ бүри шангаар хэгдэдэг болоо.

Демократическа партиин политикые тодорхойлхо сенадай комитет хадаа Индохитадhаа американ бүхы сэрэгүүдые 1972 оной эсэс хүрэтэр илгадгүйгөөр гаргаха шухала гэжэ нэгэн дуугаар hанамжаа хэлэhэн байна. Индохитадта дайн байлдаае болюулха гээшэ мүнөөнэй 92-дохи зарлалай конгрессэй гол зорилго болоно гээд комитедэй баталан абаhан резолюци соо заагданхай.

Политическэ элитэ ажал ябуулагша, 1972 оной президентын hунгалтын болоходо кандидадаар дэбжүүлэгдэжэ боломоор хүнүүдэй нэгэн—сенатор Эдмунд Маски дайн байлдаае «вьетнам шэнжэтэй болгохо» правительственна программые хурсаар шүүмжэлээ, энэ оной эсэс хүрэтэр американ зэбсэгтэ хүсэнүүдые Вьетнамhаа хүсэдөөр гаргахые уряалаа.

ЧИЛИИН ПРЕЗИДЕНТ ТАРЯАШАДТАЙ УУЛЗАБА

КАРАКАС. (ТАСС). Чилиин президент Сальвадор Альенде Таряашадай национальна соведэй түлөөлэгшэдтэй эндэ уулзаа. Хүдөө ажахын ба дотоодын хэрэгүүдэй министрнүүд, Аграрна реформын корпорациин, хүдөө ажахые хүгжөөхэ институдай түлөөлэгшэд уулзалга дээрэ байлсаа.

Хүдөө нютагуудта социально-экономическа шэнэдхэлгэнүүдые хэхэ асуудалнууд уулзалгын үедэ зүбшэн хэлсэгдэhэн байна.

Хүдөө ажахые хүгжөөлгэ эгээн лэ орёо асуудал болоно гээд Сальвадор Альенде онсолон тэмдэглээ. Ажал ябуулгаяа эдэбхитэй болгохыень Таряашадай национальна соведые тэрэ уряалаа.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО
ХИЛЫН ГААНАhАА

Эзэрхэг түримхэйшүүл хохидолдо ородог

ХАНОЙ. (ТАСС). Куангчи провинцидахи (Урда Вьетнам) 9-дэхи харгы дээрэ, мүн Урда Лаосто американ-сайгон сэрэгүүд ехэ хохидолдо ороно.

Январиин 31-hээ февралиин 22 хүрэтэр Урда Вьетнамай патриодууд Кхесани шадар американ сэрэгүүдэй болон Сайгоной туhамаршадай армиин 1700 гаран солдадые хүлhөөнь буулгаа, 45 вертолёт болон самолёт буудажа унагаагаа, дайсанай 166 сэрэгэй машина усадхаа.

Урда Лаосто февралиин 8-hаа 24 хүрэтэр дайсанай 3 мянга шахуу солдат хүлhөө буулгагдаа, тэрээнhээ гадна, 165 вертолёт ба самолёт, 72 сэрэгэй машина усадхагдаhан байна.

Бандит добтолгонууд үргэлжэлhөөр

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Февралиин 23-най үдэшэ, февралиин 24-нэй үглөөгүүр США-гай авиаци Лаосой хилэhээ холо бэшэ, Хойто Вьетнамай газарта гурба удаа добтолго хэбэ гээд Сайгондохи американ сэрэгэй командовани соносхобо.

Энээн тухайда Ассошиэйтед Пресс агентство мэдээсэнэ.

ЭЛДЭБ hОНИНОЙ ДЭЭЖЭ

Москва, Ленинград тухай баримтата фильмүүд

БОГОТО. «Эль эспектадор» («Харагша») гэжэ газетын уран зохёолой хабсаргалта дээрэ «Аяншалагша—Москвада», «Колумбиец—Ленинградта» гэhэн баримтата фильмүүдэй рецензи толилогдобо. Тэдэнэй автор—Москвагай кинематографиин институдта (ВГИК) hураhан Колумбиин кинорежиссер Луис Альфредо Санчес.

«Аяншалагша—Москвада» гэhэн баримтата фильм онсо өөрсэ шэнжэтэй замай тэмдэглэл болоно,—гэжэ рецензи соо хэлэгдэнэ.—Совет ороной ниислэл хото тус фильм соо нилээд үргэнөөр харуулагдаа. Энэ гайхамшаг хотын үзэсхэлэн газарнуудтай, соёлой гуламтануудтай, хүшөөнүүдтэй, бүхы ажабайдалтайнь танилсаhабди».

«Совет ороной шэнэ түүхын үлгы болоhон Ленинград хото манай урда гайхамшаг тодоор гаража ерэнэ,—гэжэ хоёрдохи фильм тухайнь дээрэ нэрлэгдэгшэ газетэ бэшэнэ.—Фильмын зарим кадрнууд энэ хотын Колумбиин түүхэтэй холбоотой байhан тухай домоглоно».

Хосе АРИСАЛА.

Автомобиль бүтээлгын шэнэ түб

ВАРШАВА. Польшын ниислэл хотын автомобиль бүтээлгын заводой хашаа сооhоо республикын ажалшадай дуратай «Сирена» гэжэ маркын хүнгэн машина байгша ондо hүүлшынхеэ гараханъ. Ушар юуб гэхэдэ, Польшын автомобильна промышленностиие шэнэдхэлгэ, оньhожоруулгатай дашарамдуулагдан, «Сирена» түхэлэй хүнгэн машиные Катовицка воеводствын (баруун-урда Польшо) Бельско-Бяла хотын завод бүтээн гаргадаг болохонь. «Трибуна люду» газетын hаяхан мэдээсэhэнэй ёhоор, шэнэдхэгдэhэн «Сирена» маркын хүнгэн машинанууд ерэхэ жэлэй тэн багаар шэнэ заводой конвейерhээ «адхаржа» эхилхэ юм. Газаа талынь юрэнхы шэнжэ хубилгагдажа, мүн досоонышье hэлгэлтэнүүд хэгдэхэ байна. Урда тээнь оройдоол хоёр үүдэтэй байгаа hаа, мүнөө дүрбэн үүдэтэй болохо. Польско «Фиат» маркын машинын зарим частьнууд «Сирензэдэ» хэрэглэгдэхээр хамаалагдана. Олон жэлэй туршада шалгалта гараhан двигателиинь—Сиренын зүрхэн—зандаа үлэхэ.

hонирхолтой выставкэ

ХАНОЙ. hарын литээр тэмдэглэгдэдэг Вьетнамай шэнэ жэлэй Тэт гэжэ hайндэрэй урдахана Ханой хотодо жэл бүри уран зурагшадай бүтээлнүүдэй выставкэ эмхидхэгдэдэг заншалтай юм. hаяхан Вьетнамай Демократическа Республикын уран зурагай музей соо «Чаньтет» гэжэ алдаршаhан, арадай уран зурагай выставкын экспозици нээгдэбэ. Тэндэ табигдаhан зурагууд орёо шэнжэтэй бэшэшье hаа, айхабтар уран гоёор угалзатуулан бүтээгдэhэн байдаг юм.

Чаньтет түхэлэй зурагуудые Тэт гэжэ hайндэрэй үеэр вьетнам бүлэ бүхэндэ хаража болохо байна. Эдэ үльгэрэй маягаар зурагдаhан бүтээлнүүд дээрэ арад зоной ажалша hүбэлгэн сэдьхэл магтагдадаг, шэнэ жэлдэ ажана тэнюун ажаhуухын hүлдэ юрөөлнүүд хэлэгдэдэг, эгээлэй зоной зол жаргал, баяр баясхалан харуулагдадаг юм. Арадай уран бүтээлэй нэгэ hалбари болохо энэ зохёолнууд шэнэ ажабайдалай замаар дабшаhан демократическа Вьетнамай баатаршалгада зорюулагдадаг болонхой. Урдын иимэ түхэлэй зурагуудта hүзэг бишэрэлэй нүлөөнэй ехэ байдаг hаань, харин мүнөө вьетнам арадай ажахын болон дайшалхы габьяагай соло дуудагдана. Арадай баатарлиг түүхын шэнэ хуудаhануудай домог hэргээгдэнэ.

Хабак провинциин Дангхо гэжэ бүлгэмэй уран гартанай бүтээhэн чаньтет түхэлэй зурагууд республика соогоо илингаяа суурхадаг. Мүнөө Ханойдо нээгдэhэн выставкэдэ тус бүлгэмэй урашуулай бүтээлнүүд нилээд олоор табигданхай.

А. ВОЛОДИН.

ТОБШОХОНООР...

ГУСИНООЗЕРСКЫН 1-хи дунда hургуулида онсо өөрэ янзын хэшээлнүүд үнгэргэгдэдэг болоhоор үнихэнэй юм. Эдир hурагшад тэрээндээ тон харюусалгатайтаар бэлдэдэг. Иимэ хэшээл hургуулиин багшанар бэшэ, харин түймэр сарагшад үнгэргэнэ.

Түймэр сараха командын начальник А. Ф. Радостев hаяхан ээлжээтэ хэшээлээ үнгэргөө. Тэрэ түймэр унтараадаг элдэб оньhон техникэтэй эдиршүүлые танилсуулhан байна. Хөөhэ бушхадаг огнетушитель, түймэр сар... тусхай машина hурагшадай ... нирхэл татана.

• • •

АЙМАГАЙ арадай судья Н... Федоров Карл Марксын нэрэм... тэ колхоздо ошожо, хэдэн ле... уншаа. Хуулиин наhа гүйсэ... эдиршүүл ниитын гурим эб... нэйнгээ түлөө ямар харюу... амсаха ёhотойб гэжэ тэрэ эди... hургуулиин hурагшадта хөө... үгөө.

Л. СЛЮНКИНА

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА. 13 часhаа 15.15 минута хүрэтэр Москваhаа дамжуулга. НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА. 15.15 минутаhаа 20 час хүрэтэр Москваhаа дамжуулга. УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: 20 часhаа «Тени старого замка» гэhэн уран hайханай телевизионно фильм (4-дэхи серинь). 20.35 минутаhаа Республикын ажалшадые ажаhуудалай талаар хангаха министр Г. А. Ереминой хөөрөөн. 20.55 минутаhаа «Неделя» гэhэн субботын үдэрэй программа. 21. 55 минутаhаа документальна фильм. 22.45 минутаhаа концерт. ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА. 18 часhаа «Пробуждение» гэhэн киноальманах. 19.05 минутаhаа «Право быть ребенком» гэhэн документальна фильм.

ПРАВДА БУРЯТИ... МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕР...

Нэгэдэхи хуудаhанда: об... ной партийна XXVII конфе... тухай информационно мэд... Областной партийна конфе... дээрэ КПСС-эй обкомой н... хи секретарь А. У. Модогоев... hэн элидхэл. «КПСС-эй ... съездые угтуулан» гэhэн ру... доро информацинууд.

Хоёрдохи, гурбадахи ху... **нуудта:** областной пар... XXVII конференци дээрэ КПС... обкомой нэгэдэхи секретарь ... Модогоевой хэhэн элидхэл.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: об... ной партийна XXVII конфе... дээрэ КПСС-эй обкомой ш... тын комиссиин, мандатна ... сиин түрүүлэгшэнэрэй элид...

Редактор ...

Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонуу...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-5..., приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактора—...62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—66-7..., отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-3..., 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленности ... строительства—61-35, советского строительства и быта—69-5..., культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, и...формации—34-05, общественная приёмная—56-62, машин... бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ. типография управления по печати при Совете Министров БурАССР Н-03365. Заказ № 894.